

nepravidelný občasník

Naše Polabí

jaro 2024

číslo 4

Vážení čtenáři brandýské knihovny a Našeho Polabí,

po zimní pauze Vám představujeme již čtvrté číslo obnoveného občasníku Naše Polabí, volně navazující na periodikum brandýsko-boleslavského regionu z dob první republiky. Jarní číslo přináší spoustu zajímavého čtení nejen z historie, ale i z poměrně nedávné minulosti. Celé vydání je především věnováno 100. výročí narození jednoho

Kvetoucí město

Letošní jarní fejton do Našeho Polabí bude věnován kvetoucím záhonům, parkům a zahrádkám v našem dvojměstí. Záhony, které teď lemují třeba Pražskou, jsou bez debaty velmi výtvarné. Tulipány se v nich přetahují o pozornost s narciskami a jako červenožlutá vlajka jara zdraví všechny přijíždějící. Schválně jsem se díval, který stát má červenožlutou vlajku – jestli by z toho nešla vyrazit nějaká zajímavá metafora. Ukázalo se ale, že tuhle kombinaci má leda historická vlajka Moravy a napasovat na naše dvojměstí odkaz krále Ječmínka asi nedokážu.

Podobně malebná je květinová výsadba v parcích, řekněme Na Plantáži před zámkem nebo ve Staré Boleslavi u autobusového terminálu. Komunál se o ni příkladně stará a obyvatelé se mu za to odvděčují tím, že květiny po hrstech rvou až navečer, kdy je samé i zdecimované záhony zahalí milosrdné šero jako na tajuplných obrazech Jakuba Schikanedera. Radost se tak z veřejného prostoru spontánně šíří do našich domovů, což je velmi krásné a všichni to chceme. Akorát květináři si budou muset poradit jinak. Skláří si konec konců taky poradili, když na trh přišly nerozbitné skleničky.

Tím se přes záhony a parky dostáváme k třetí lokaci, která na jaře o překot rozkvétá, pučí a nalévá se, totiž

z největších brandýských spisovatelů Eduarda Petišky. Narodil se 14. května 1924, jeho jméno má brandýská knihovna ve svém názvu, a tak hlavně téma tohoto čísla Našeho Polabí je zcela pochopitelné.

Vedle článku o Petiškovi dále nabízíme další pokračování historie gymnázia a boleslavské školy, připomeneme i skutečnost, že brandýská nemocnice nás léčí již více než šedesát

k zahrádkám. Každá je osazena svěbytnými kulturami a je tak ve své originálně charakterově nezaměnitelná. Mezi ty vůbec nejoblíbenější na levém břehu Labe patří zahrádka restaurace U Kulaté báby. Zde se od brzkého jara rozvíjejí zejména zámečtí kasteláni (téměř endemité druh), gymnaziální profesori a sportovci z odvětví míčových her. Svědčí jim stinné stanoviště, dobře odolávají prašnosti z blízké silnice i železnice a vyžadují středně intenzivní závlivku.

V těsném sousedství Kulaté báby najdeme zahrádku Pod Pūdou. Ta přes zmíněnou podobnost stanoviště vykazuje charakteristiky zásadně odlišné. Ve zdejších spíše dřevitém podloží se daří zejména mladým maminkám, které často vyhánějí odnože svých ratolestí. Mohou si to dovolit – zahrádka leží v prostorném dvoře a riziko zranění projíždějícími auty je minimální. Dále se zde snadno uchytí generačně spřízněné kultury mladých umělkyní a bohémů; závlivku vyžadují jen střídmost, avšak výhradně italské provenience, popř. alespoň italského názvu: macchiato, cappuccino a tak podobně.

Bezmála na opačném konci města, totiž na zahrádce restaurace U Mikeše, se komíhají sporé, nepoddajné lodyhy potréninkového charakteru, ostře čpící basketbalovým, volejbalovým a tenisovým vyčerpáním. Na druhém konci sídliště, na zahrádce restaurace Šipka,

let. Zaujme jistě i připomenutí stop Bedřicha Smetany v Polabí v rámci oslav jeho 200. výročí narození.

Vrátíme se i k vyhlášení nejlepší sportovců roku a jaro ve své kráse nám přináší tradiční zamyšlení Petra Kukala. Můžete si tedy otevřít první stránky a za doprovodu kouzelné mladé přírody se pustit do zajímavého čtení.

Za kolektiv autorů Petr Čeněk

naopak divoce bují ostnaté panelákové samorosty. Nevyžadují žádnou zvláštní péči, v podstatě je dobré spíš nechat je být. Se závlivkou to stěží můžete přehnat.

Na pravém břehu Labe je oblíbenou zahrádkou ta, která se rozkládá před restaurací V Pivovaře. Druhovská skladba je zde velmi pestrá, od tradičních domácích devětsilů až po bojínky, kteří sem připutovali za duchovním odkazem poutního místa. Jako závlivku je proto radno užít dle druhu a stáří vše od hutných ležáků po svěcenou vodu.

Zapomenout konečně nemůžeme na zahrádku kultovní restaurace Modrá hvězda, která má bohatou historii a stále plný kolostav. Stolky tu proto velmi často rozkvétají duhovými trikoty zářivých barev, které se ale velmi dobře snášejí s domácími porosty. A jako na jedné z mála zahrádek ve dvojměstí tu v rámci projektu Volba sládků nabízejí každý měsíc nový pivní speciál, většinou z nejlepšího chmele a vybraných ječných sladů. Čímž se zpětně dostáváme k Ječmínkovi, který se sice narodil na Moravě, ale díky tomu sladu je to jednoznačně český král, takže tou moravskou vlajkou nám na Pražské nakonec přeče jen mává on.

Krásné jaro, přátelé.

Petr Kukal

Růže pro Kláru Sportovec roku 2023

Po několikaleté odmlce způsobe- ne zejména covidovou epidemií se znovu dostala ke slovu populární sportovní anketa o nejlepší sportovce města, tentokrát roku 2023. Byl to rok, který konečně nebyl ničím ovlivněn a sportovci mohli trénovat, hrát zápasy a měřit síly se svými soky, tak jak byli zvyklí, tedy bez jakéhokoliv omezení.

Zcela zaplněná zámecká kaple přivítala ve středu 13. března 2024 nejlepší sportovce města, aby mohla ocenit jejich sportovní výsledky v různých kategoriích. Organizace se zdárně chopila sportovní komise, jmenovitě Jan Havlíček a Jiří Weigl, díky jejichž obětavosti dopadla akce skvěle a získala novou tvář. Výborné bylo zajištění celé akce a skvělý byl i organizátor Miroslav Lenc, který dodal celému večeru neuvěřitelný punc a glanc. Všem jmenovaným patří velký dík.

Vyhlášení se zúčastnila řada významných sportovních osobností města. Nechyběl ani olym-

pijský vítěz Jiří Prskavec, který se den před vyhlášením vrátil z tříměsíční předolympijské přípravy v Austrálii. Přestože na něm byla znát únava z dlouhého letu, ani na chvíli nepřemýšlel, že by se akce nezúčastnil. O to více mu budeme v našem souměstí držet palce, aby v létě přivezl z LOH v Paříži medaili. Zatímco na kajaku má účast jistou, na kánoi si ji ještě musí vybojovat mezi ostrou českou konkurencí. Pokud by se to povedlo, Jiří by se v Paříži pokoušel o získání dvou medailí.

Mezi oceněnými sportovci se prosadili především zástupci vodních sportů, protože Labe nám pro ně nabízí ideální podmínky, zejména pro veslaře a kanoisty. Poct se dostalo i šermířům-šavlistům, basketbalistům, atletům, tenistům a dalším úspěšným reprezentantům dokazujícím, že Brandýs i Boleslav jsou skutečně městem sportovním.

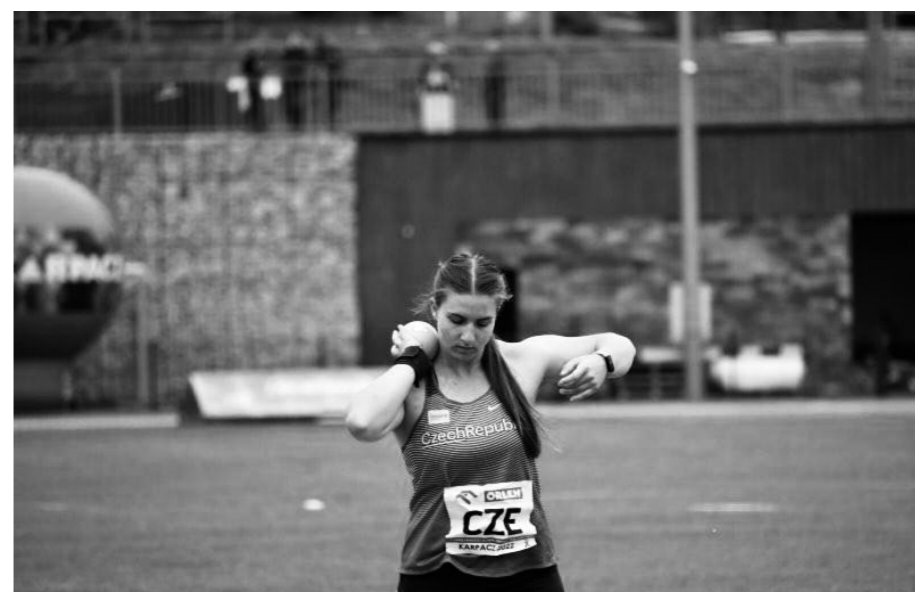
Do programu vhodně zapadlo připomenutí manželů Zátokko-

vých. Oštěpařka Dana zemřela před čtyřmi lety a vytrvalec Emil byl vyhlášen nejúspěšnější osobností města při příležitosti oslav 100 let republiky. Emil a Dana k našemu městu patří a zejména Houška se stala po nějaký čas jejich druhým domovem. Jejich motto „Když nemůžeš, tak přidej“ by mohlo být krédem sportovního večera.

Přes skvělé výkony i umístění našich sportovních reprezentantů si největší potlesk slavnostního večera odnesl někdo úplně jiný. Několikaminutový aplaus sklídila staroboleslavská atletka Klára Holcová. Ta však na vyhlášení být nemohla, protože 21. prosince 2023 podlehla zraněním utrpeným při tragické události na Filozofické fakultě UK. Její sestra Tereza získala prvenství mezi individuálními sportovci v kategorii dospělých za své výkony ve vrhu kladivem. V této disciplíně se stala mistryní ČR.

Zmíněné ocenění a medaile by určitě všechny vyměnila za to, aby její sestra Klára mohla být s námi. Kláře Holcové patřil potlesk, aplaus a veškeré sympatie všech přítomných v kapli brandýského zámku. Tleskal jí olympijský vítěz, olympijský medailista, představitelé města i legendy brandýsko-boleslavského sportu. Všechny růže putovaly do nebe ke Kláře Holcové.

Do síně slávy porota uvedla bývalého předsedu Fotbalového klubu Brandýs nad Labem (z let 2000-2018) Ing. Jiřího Zamazala, který mimochodem v roce 2023 oslavil své osmdesáté narozeniny. Na vy-

Klára Holcová

Zprávy z regionu

hlášení ankety Sportovec roku 2023 v zámecké kapli nechyběl. Ocenění za celoživotní přínos převzal z rukou starosty města Ing. Roberta Pechy a tajemnice českého olympijského výboru Ing. Aleny Kindové.

Ocenění in memoriam za sportovní reprezentaci města dostala

také velká naděje vrhačských disciplín ASB Klára Holcová, která se stala obětí prosincové střelby na FF UK v Praze. Všichni přítomní vzdali Kláře hold dlouhým potleskem. Plaketu převzal tatínek Kláry a sestra Tereza, v publiku byla přítomna i maminka Katarína, která Kláru velmi podporovala.

Veřejné hlasování

Během února probíhalo prostřednictvím platformy Munipolis také veřejné hlasování. Zapojilo se rekordních 719 lidí a soutěžilo se o zajímavé ceny od partnerů ankety Sportovec roku 2023, brandýského Level Gymu, společnosti Omega Optix a Restaurace Felicita.

Kategorie jednotlivci – žactvo

- Alžběta Vencová, kanoistika na divoké vodě
- Vojtěch Machaj, sportovní šerm
- Lukáš Hladík, veslování

Kategorie jednotlivci – dospělí

- Tereza Holcová, atletika – hod kladivem
- Lumír Král, sportovní šerm – šavle
- Jiří Čížek, tenis

Kategorie jednotlivci – dorost, junioři

- Jakub Voneš, kanoistika na divoké vodě
- Markéta Burešová, veslování
- Kryštof Král, sportovní šerm – šavle

Kategorie kolektivy – žactvo, dorost

- družstvo kajakářek Vencová, Vaculová, Pádivá
- čtyřka dorostenek Burešová, Syručková, Trnková, Vaněčková
- BK Brandýs U11 mix

Kategorie kolektivy – dospělí

- DSK Brandýs Ženy A, basketball
- Družstvo SK Houštka 1 (Král K., Král L., Kotlan), sportovní šerm
- Štafeta 4 x 400 m (Tesař, Veselý, Podolák, Šabata), atletika

Trenér roku

- Daniel Kurucz, trenér DSK Brandýs, Ženy A
- Petr Sklenář, trenér vrhů - trenér oceněné Terezy Holcové
- Pavel Havlíček, trenér šermířů

Jednotlivci napříč všemi kategoriemi hlasování veřejnosti

- Tereza Holcová (445 hlasů)
- Alžběta Vencová (301 hlas)
- Jakub Voneš (239 hlasů)

Kolektivy napříč všemi kategoriemi Hlasování veřejnosti

- DSK Brandýs, Ženy A (285 hlasů)
- Družstvo SK Houštka, (234 hlasy)
- družstvo kajakářek (206 hlasů)

Osobnosti

Eduard Petiška stoletý

Drahý Eduarde Petiško, děkujeme Eduarde Petiško. Děkujeme, že jsi nám udělal knížky, co jsou krásné jako pampelišky.

Tuto básničku napsala sedmiletá M. K. v Krajské knihovně Liberec během jedné Noci s Andersenem. Básnička je mottem sborníku *Eduard Petiška, jak ho neznáte* vydaného v roce 2014 Knihovnou Eduarda Petišky u příležitosti nedožitých devadesátých narozenin Eduarda Petišky. Letos v květnu uplyne 100 let od narození čestného občana našeho města, autora literatury pro děti, spisovatele, dramatika, překladatele, esejisty Eduarda Petišky. Jeho jméno je spjato také s Mariánskými Lázněmi, kde náhle zemřel 6. června 1987.

Po roce 1989 bylo jeho dílo významně oceněno řadou cen, např. Platinovou knihou, cenou Rudolfa II. a medailí Franze Kafky. Na jeho počest byla nazvána planetka (*Petiska*) objevená v roce 1997, jeho jméno nese také brouk (*Agathidium (A.) petiskai*) a ulice v Brandýse nad Labem a v Čelákovcích. Autorovy pamětní desky jsou umístěny na mnoha místech – v Čelákovcích, v Mariánských Lázních, na hradě Valdštejn, na Hrubé skále a také v Rakousku a v Itálii.

Eduard Petiška se narodil 14. května 1924 v Praze, ale již ve čtyřech letech se s rodinou přestěhoval do Čelákov, kde prožil dětská a chlapecká léta. Maturoval na gymnáziu v Brandýse nad Labem roku 1943 a poté byl totálně nasazen do Volmanovy továrny v Čelákovcích jako pomocný dělník. Po válce vystudoval Filozofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze (germanistika a srovnávací literatura), doktorát získal roku 1949. V roce 1948 se oženil

s Alenou Štědrnou, která po celý jeho život byla Eduardovou spolupracovnicí a velkou oporou. Na jejich seznámení vzpomíná paní Alena takto: „V Brandýse bylo knihkupectví a papírnictví firmy Kubáč. V obchodě se střídali starý pan Kubáč a mladý pan Kubáč. Mladý pan Kubáč objed-

nával kvalitní knihy, které vycházely a měl už pro ně předem připravené čtenáře. Mezi ně jsem patřila i já, takže pan Kubáč mi opatřoval současně kvalitní autory. Také mě seznámil s E. P. od kterého jsem dostala dopis jako Madlenka ze hry Ondřej a drak, kterou jsme hráli. Věděla jsem jméno

Eduard Petiška s Františkem Hrubínem (vlevo)

Naše Polabí

číslo: 4

rok: 2024

Vydavatel: Knihovna Eduarda Petišky

ISSN: 2571-4201 (print), 2571-4163 (on-line)

autora, ale osobně jsme se neznali. E. P. taky patřil mezi čtenáře, které pan Kubáč zásoboval novinkami“. V tom-též roce se přestěhovali do Brandýsa nad Labem, nejdříve do bytu u nádraží, později do vlastního domu.

Otec Eduarda Petišky vlastnil bohatou knihovnu a měl na syna v oblasti literatury značný vliv. Eduard se již jako malý chlapec seznamoval s literaturou – nejprve v roli posluchače maminčiných písní a říkadél, tatínkových pohádek a babiččiných dobrodružných příběhů, později jako vášnivý čtenář. Po matce zdědil Eduard absolutní sluch, byl přijat na konzervatoř, kam však nenastoupil.

Do literatury vstoupil Eduard Petiška v roce 1946 básnickou sbírkou *Oči vzletajícího času*, o rok později vydal svou první knížku pro nejmenší *Alenka jde spát*. Ne každý ví, že jako autor textu knížky *Jak krtek ke kalhotkám přišel* a *Krtek ve městě* je Eduard Petiška duchovním otcem krtečka. Do povědomí všech čtenářů spisovatel vstoupil knihou *Staré řecké báje a pověsti*, která se stala povinnou četbou několika generací dětí nejen u nás. I tato kniha má svou historii. První vydání v roce 1958 mělo pozoro-

ruhodný úspěch. Druhé, plánované po rozebrání nákladu, bylo zakázáno na základě udání, které došlo z našeho města. Proč? Protože autor v něm šíří víru v bohy. Udařič netušil, že tato kniha se dočká jen v češtině a slovenštině 27 vydání (počítáme-li i e-knihy), že reedice v roce 1964 vyjde v rozšířené verzi o další báje a pověsti, že kniha bude přeložena minimálně do devíti jazyků (francouzština, němčina, italština, angličtina...), že na francouzských školách bude povinnou četbou.

V Brandýse i Staré Boleslavi můžete často potkat Martinka, pro kterého Eduard Petiška psal své pohádky Martínkova čítanka a Martínkovy pohádky, ale určitě i Pohádkového dědečka a další. Martínek je dnes již starší pán, také spisovatel, který vydává své knížky nejen pod vlastním jménem Martin Petiška, ale i pod pseudonymy Eduard Martin a Martin P. Edwards.

Eduard Petiška je autorem více než 90 knih, spolupracoval s Československým rozhlasem a televizí, přispíval do dětských časopisů, psal odborné texty, eseje a předmluvy, překládal z němčiny. Mezi jeho přá-

tele patřil František Hrubín, Jaromír Seifert, Bohumil Hrabal, Kamil Lhoták, Zdeněk Miler, Helena Zmatlíková a také Bohumil Hrabal. Na první setkání s tímto umělcem vzpomíná paní Alena Petišková takto: „V padesátých letech, když nemohli někteří spisovatelé publikovat, jezdili k nám do Brandýsa a rokovali u nás. Jiří Kolář, Jiří Šlitr, Emanuel Frynta a další. Jiří Kolář se tenkrát stýkal s Bohumilem Hrabalem a pozval ho k nám. Rád pozvání přijal a do Brandýsa přijel. Překvapilo mě, že se představil slovy: *Mé jméno je Hrabal. Ale pak jsem si uvědomila, že když by se představoval: „Já jsem Hrabal“, že by to mohlo u někoho vzbuzovat nějaké poznámky*“.

Letošní významné výročí Eduarda Petišky připomene Knihovna Eduarda Petišky ve spolupráci s městem Brandýs nad Labem – Stará Boleslav odhalením pamětní desky, hravým dopolednem v brandýském muzeu nazvaném Z pohádky do pohádky, veřejným čtením ukázek z díla Eduarda Petišky v rámci Čtení na Labi a Čtení v ambitech, vystoupením ZUŠ, odpolednem pro rodiny s dětmi na téma knihy Staré řecké báje a pověsti ve Staré Boleslavi, výstavou v zámecké Kočárovně. Ve spolupráci s Institutem Eduarda a Martina Petiškových byl připravena výtvarná a literární soutěž pro děti od mateřských po střední školy. Vytvořené pracovní listy mohou využívat i další knihovny. Na všech aktivitách se se podílejí další instituce a spolky – Základní umělecká škola, Rodinný klub Klíček, Poutní místo Stará Boleslav, skauti (VJAS), Atelier 6tej smysl, Komunitní zahrada Prostor 108, MAS Střední Polabí, mateřské a základní školy.

Mgr. Věra Krajičková, ředitelka Knihovny Eduarda Petišky

Brandýs nad Labem - Stará Boleslav

2024 Eduard Petiška 100 let

MĚSTO AKCE

- 22. a 23. 4. Jak krtek ke kalhotkám přišel → hudební pohádka → sál ZUŠ
- 11. 5. Z pohádky do pohádky → hravá sobota pro rodiče s dětmi → Oblastní muzeum Praha - východ
- 14. 5. Odhalení pamětní desky → budova nádraží v Brandýse nad Labem
Vzpomínky na Eduarda Petišku → slavnostní setkání na radnici
- od 6. 6. Výstava dětských kreseb → náměstí v Brandýse a Staré Boleslavi
- 8. 6. Skokem do řeckých bájí → odpoledne pro rodiny s dětmi → Rodinný klub KLÍČEK
- 21. 6. Čtení na Labi → čtení z díla Eduarda Petišky → pořádá Knihovna Eduarda Petišky
- 1. 10. Eduard Petiška stoletý → vernisáž výstavy → Kočárovna

Dveře do knížek

Glosa ke stým narozeninám Eduarda Petišky

Dveře vedou nejen do knihoven, dveře vedou i do knížek.

Čtenáři to vědí.

Knihovna ví, kolik knížek půjčila v tom nebo v onom období.

Ví, kolik čtenářů vchází během roku do jejich dveří... Ale kolik bylo za desítky let těch, kteří vešli do „dveří knížek“ toho nebo onoho autora? To se zjistit nedá, jako se nedá zjistit, kolikrát se blízko i v dále otevíraly dveře do knížek autora, po kterém dostala brandýská knihovna jméno. Pokud by se seřadily do regálů všechna vydání Petiškových textů, v původních vydáních, v překladech, v čítankách, ve sbornících - byla by to biblioteka s řadou regálů... Ale co je důležitější: knížky v ní by byly často očtené, nebyly by to knížky parádnice, které se pyšně rozhlíží z knihovny jako vyhlíží z kredence starožitný porcelán, jaký se nepoužívá.

V jednom aforismu se říká, že se autor stává klasikem až tehdy, když ho lidé sice uznávají, ale už nechtou.

Herci to mají, na rozdíl od spisovatelů, z tohoto pohledu jednodušší.

Herec ví, která jeho role zaujala.

Podle potlesku pozná, jaká věta s diváky souzněla.

Zahlédne, kdo dřímá, uvidí, kdo usnul.

Autor to neví.

Jen občas se doslechne, například, jak někdo šťastně četl jeho knížku na větví jabloně. Jedna slovenská dívka vzpomínala, že tak četla „Petišku“, na jabloni. V sloven-

ské „daleké blízkosti“...

Jen občas dolehnou hlas některého čtenáře, zatřpytí se vzpomínka...

Na autogramiádě vypráví mladá maminka, jak za ní přišel syn do kuchyně. Rozčilený a žasnoucí.

„Co se ti stalo?“ divila se matka.

Syn držel v rukou otevřené Petiškovy Čtení o hradech.

Zavolal: „Maminko, já jsem rád, že jsem Čech.“ (Eduard Petiška to mohl přijmout jako nesrovnatelně větší vyznamenání, než kdyby v oné době, v sedmdesátých letech dvacátého století, dostal jakoukoliv jinou cenu.)

Jeden dospělý čtenář vyprávěl, jak bolestně snášel v dětství rozchod rodičů. Křik... Divoké dělení majetku. Vzpomínal, jak uchopil Staré řecké báje a pověsti, přitiskl si je k hrudi a vykřikl: „Petišku vám nedám!“

Jsou různá potvrzení toho, že kniha žije. Je potvrzením toho, že spisovatel nedřímá pod nánosem prachu, když nalezne v poštovní schránce správně doručený dopis z Austrálie. Dopis je nadepsaný adresou jako z tajemného příběhu: *Eduard Petiška, autor Birlibána, Československo*.

Pro spisovatele je poctou, když se říká oblíbeným knihám mayovky. Když se knihy brandýského Stanislava Rudolfa nazývají rudolfky. Nebo jestli děti čtou ne knížky od Eduarda Petišky, ale „petišky“.

Ohlas autora se dá posuzovat různými způsoby, koneckonců nedá se posuzovat i tím, že vstoupil do písne?

V jedné ze svých dávných písní o Petiškově knize zpívá i Jarek Noha-

vica.

A nyní písne o něm umí skládat i umělá inteligence...

Když se Eduard Petiška vrátil z jedné z posledních autogramiád, usmíval se: „Přišla za mnou holčička a měla v knížce už dvě věnování, která jsem do ní napsal její babičce a její mamince. A chtěla, abych tam napsal ještě třetí věnování pro ni...“

Od té doby uplynulo mnoho let. Kdo ví, jestli by autor neměl, pokud by neodešel, u příležitosti svých stých narozenin, jubilejní autogramiádu. (Josef Štefan Kubín ji při svých stých narozeninách mít mohl...). Kdo ví, jestli by nepřišla k jeho stolku s knížkou jiná malá holčička.

Pravnučka – nebo praprapravnučka? – dávné malé holčičky.

A nechtěla by do knížky připsat pro sebe nové věnování.

Dveře do knížek

Ony pomyslné dveře se mění... Mění se také s postupem nových technologií.

Autor psal svá slova ještě plnicím perem. Ale většinou psal na psacím stroji. V bájně, v „historické“ době...

„A psal jste taky husím brkem?“ zazněla kdysi otázka.

Otázka myšlená vážně.

Ne, husím brkem nepsal.

I když se jeho čas zdá dnes tolika dětem pravěký...

Autor psal ale v době, kdy nebyl internet. Kdy audio knihy nebyly rozšířené.

Kdy se jeho texty nešířily on-line a neměly spousty „pirátských“ přehrávání na YouTube.

Slova z jeho knížek mají nyní na internetu množství přehrávek... Jen pirátských by se napočítal milionový počet. A audiozpracování knih? V jeho době by vypadala jako sci-fi – těch se dočkaly mnohokrát. Stejně jako se objevují zpracování v televizi. A v nových překladech...

Říká se, že za pět let se zapomeno na více než polovinu knih, jaké v roce vyšly.

Kdosi počítal i procenta... O kolik procent se v každém dalším roce víc knih propadá do nepaměti...

Pokud se dobře pamatují, psalo se v „literárněmatematické“ studii: za třicet let od vydání žije jen –

JEN NĚKOLIK KNIH.

Myslím, že to je v mnoha případech sporné. Jak to počítali? Jak to dokázat?

Jsou knihy, které jsou superbestsellery, zdají se být věčně nesmrtelné.

Po neodhadnutelném počtu let nad nimi nákupčí smutně pokyvují v antikvariátech. Odmítají je.

A pak jsou knihy, které byly odmítány, jako Máchův Máj.

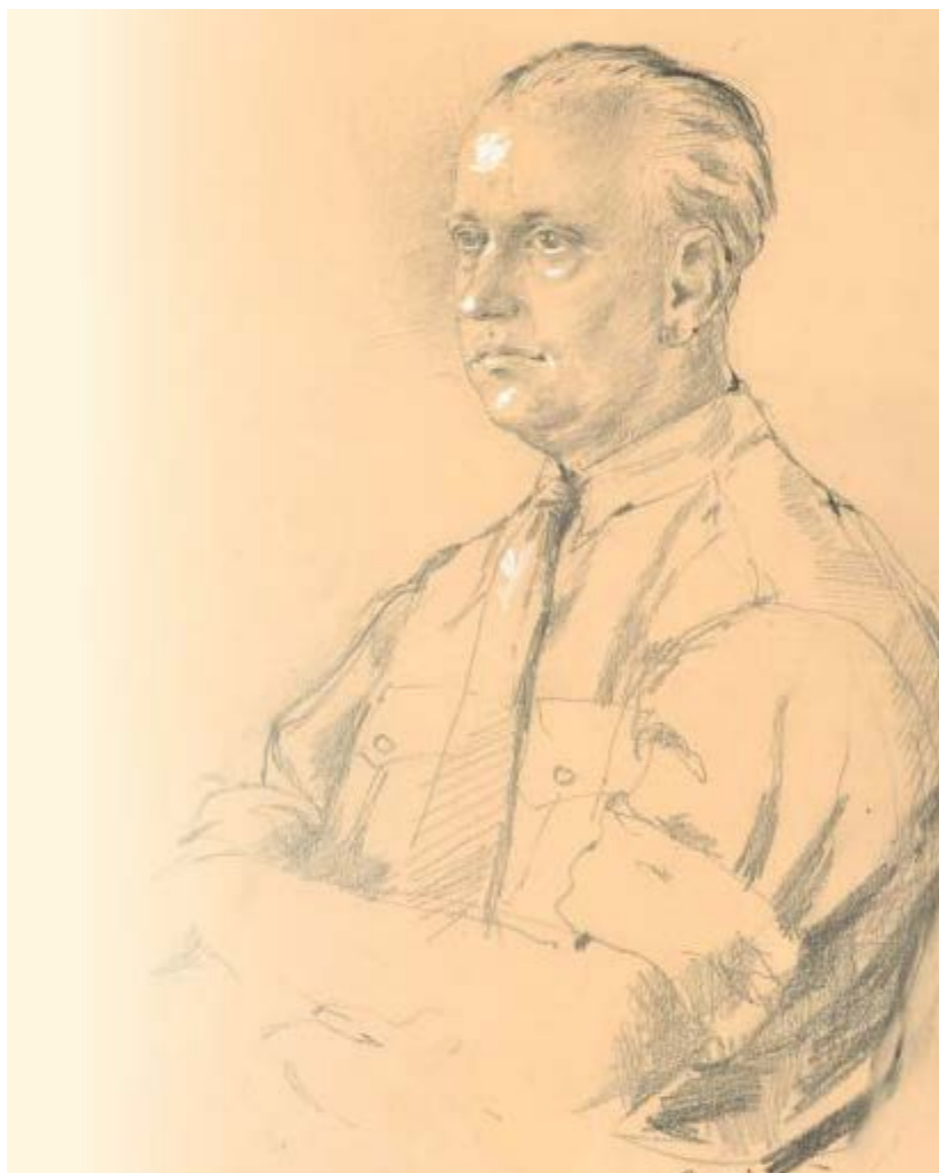
Nebo se vynořily z nepaměti po dvaceti letech jako Karafiátovi Broučci. Ti zůstávají dodnes jednou z nejvydávanějších českých dětských knížek všech dob.

Ale o tom, že většina knih, jaké nyní vycházejí, bude za nějaký ten rok němých –

Kdo o tom pochybuje?

Rok 2024 byl vyhlášen Rokem Eduarda Petišky. Uplývá sto let od autorova narození.

Uplývá třicet sedm let od jeho předčasného odchodu...

Odchodu?

Spisovatel odchází, když není čtený.

Dveře do Petiškových knížek se nezavírají.

Jeho titulů se uvádí v roce jubilea – v roce jubilea z nejkulatějších – v databázích různý počet. Zpravidla kolem stovky. Sto let? Sto knih?

V roce stých narozenin? Šťastný osud...

Distribuce nabízejí, sedmatřicet let po spisovatelově odchodu, dál tituly děl „patrona brandýské knihovny“.

Dveře do knížek zůstávají otevřené. V Čechách i v cizině...

V roce stoletin je na knihkupeckém trhu, v různých vydáních, víc než 37 titulů.

Víc než je číslice, která oznamuje, před kolika lety autorovy prsty naposledy zahrály na modrém psacím stroji „literární tóny“.

Naposledy se dotkly klapek jeho psacího stroje...

xxx

Dveře do knížek se nezavřely.

Dveře zůstávají dokořán...

Martin Petiška

Ze 160leté historie staroboleslavské školy II.

Základní škola ve Staré Boleslavi je tu s námi již 160 let. Je tedy nejstarším školským zařízením na území města a ani brandýské základní a střední školy tu nejsou déle, ať se to obyvatelům Brandýsa líbí nebo ne. Škola své jubileum slaví právě v těchto dnech, tak se pojdme podívat do její dlouhé a zajímavé historie.

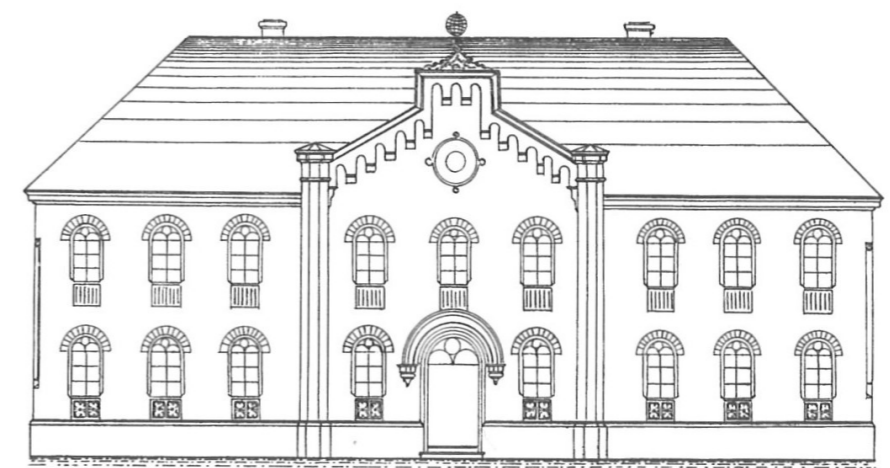
Období první republiky

Dne 28. 10. 1918 byl vyhlášen samostatný stát československý. Tato událost vešla ve městě ve známost až o den později. V ten den byly sňaty rakouské znaky z vojenských i státních budov. Dne 5. 11. bylo na školách po přestávce zavínané chřipkovou epidemií opět zahájeno vyučování. V první hodině vyučující promluvili k žákům o významu vzniku státu a vzpomněli i na ty, kteří se o jeho vznik zasloužili. O několik dní později se konala školní slavnost na paměť zřízení Československa v areálu u Karla IV., kde nakonec žáci zapívali hymnu „Kde domov můj“.

Slib věrnosti republice vykonal učitelstvo 7. 12. Svým zástupcem do okresní školní rady zvolilo Josefa Kožíška ze Záp. Ministerstvo školství a národní osvěty vydalo výnos, že účast žáků při náboženských úkonech jest dobrovolná a je ponechána na vůli rodičů. Na konci dubna 1919 (27. 4.) se konala slavnost sázení lípy svobody. Hoši zasadili v parku lípu a slavnost byla též doprovázena tancem a zpěvem.

První školní roky v republice

Na počátku školního roku 1919/1920 zemřel velmi uznávaný a oblíbený ředitel školy Bohumír Martinovský. V říjnu byl vydán zá-

Nákres budovy obecné školy

kon, v němž bylo obsaženo, že lze učitele dočasně přikázat na jakékoliv služební místo v republice.

Školní rok plynul v mladém tempem, občasným vytržením z běžných školních dní byly některé mimořádné akce či události. Těmi byla např. oslavy stého výročí narození Boženy Němcové nebo 70. narozeniny prezidenty Masaryka. Do života školy výrazně promluvilo nařízení ministerstva školství ze dne 19. 4. 1919, na jehož základě se smíšená škola rozdělila na dvě samostatné. Na konci června proběhl všeskolový slet. Ještě před tím byl okresní školní radě přidělen zdejší inspektor František Lohr a jeho zastupováním ředitel občanské školy v Brandýse p. Vojtěch Beneš.

Na začátku 20. let měla Stará Boleslav 3 833 obyvatel. Ve školním roce 1920/1921 bylo společně s rozdělením škol povoleno zřídit v obci měšťanskou školu chlapeckou, která byla správně spojena s dívčí školou. Počátkem dalšího školního roku byla oddělena měšťanská škola dívčí od škol obecných. Dívčí i chla-

peckou školu navštěvovalo mnoho přespolních chlapců i dívek. Od nich bylo vybíráno školné ve výši 20 Kč (majetnější) a 12 Kč (chudší). Dle vykonaného zápisu bylo přijato do obou obecných škol 511 dětí, a to 272 hochů a 239 dívek. Na přání okresního školního úřadu bylo zavedeno do prvních tříd elementární čtení vyučování metodou pojmovou spolu s knihou Josefa Kožíška Poupata jako první čítankou. Dne 13. 3. se konalo v měšťanské škole první rodičovské sdružení. Ve školním roce 1921/22 byly školní místnosti rozděleny následovně:

1. Obecná škola dívčí má 1–4. třídu v přízemí, 5. třída je ve 2. poschodí vedle 1. ročníku měšťanské dívčí školy, úřadovna je také v přízemí.

2. Obecná škola chlapecká má všech pět tříd v 1. poschodí, vedle nich jsou dvě místnosti pro úřadovnu a kabinet.

3. Měšťanská škola dívčí a chlapecká má v 1. poschodí společnou kreslírnu, ředitelnu, ta je zároveň sborovnou a kreslířským

Z historie

kabinetem. Ve 2. poschodí je umístěna měšťanská škola dívčí ve všech třídách s okny na západ. Ve 2. poschodí směrem na jih jsou tři třídy měšťanské školy chlapecké, kromě toho také kabinet přírodopisu a výpomocný kabinet.

Měšťanskou školu navštěvovalo 173 dívek a 53 chlapců.

Další školní roky

Poklidný běh školní roku byl prokládán svátky, výročími významných činitelů, oslavami republikových jubileí a různými akcemi jako například školními výlety. Do toho občas přišly skutečně výjimečné události jako např. zastávka prezidenta Masaryka na cestě do Milovic dne 4. 5. 1922, kdy ho žáci i učitelé spolu se starostou a představiteli města radostně přivítali. Další mimořádnou akcí byla staroboleslavská stromková slavnost, v jejímž rámci brandýští i boleslavští učitelé vysázeli v Hlučově 154 jabloní. Ministerským výnosem ze dne 4. 8. 1924 byly zavedeny nové předměty a stanoven počet týdenních hodin na měšťanských školách. Počet hodin byl naprosto nepřiměřený, což se nelíbilo žákům, rodičům ani učitelům. Žákům ve věku 11–14 let se ukládalo učit 36 hodin v týdnu. Vyučovalo se nepřetržitě od 8 do 12 hodin dopoledne, odpoledne (kromě středy a

soboty) každý den od 13.30 do 16.30 a jednou týdně dokonce do 17.30. K tomu se dětem přidávala ještě četná domácí písemná cvičení. Nejhůře na tom byly přespolní děti, kterých byla na škole polovička. Ráno musely vstávat kolem páté hodiny, večer se často vracely až kolem šesté, v zimě to bylo za hluboké tmy. Ve školním roce byly velmi často organizovány pomocné sbírky, např. na postavení vzorné školy ve francouzské vesnici Vandy bylo vybráno 274 Kč, 67 h. Mimořádnou se stala i návštěva slovenských učitelů z nitranské župy v květnu 1924. Den jejich návštěvy se stal opravdovým svátkem. Po programu v kreslárně a pohoštění v ředitelně následovala prohlídka města a večere v restauraci. V sále hostince U Karla IV. byl uspořádán přátelský večer, v programu vystoupili žáci i kantoři.

Počet žáků se průběžně měnil, obměňoval se i učitelský sbor. Ve školním roce 1924/25 byla důstojně oslavena památka 500. výročí smrti Jana Žižky z Trocnova. Žáci také přispěli do sbírky svým nešťastným kamarádům Hereinovým z Kostelního Hlavna, kterým zemřel otec a matka těžce onemocněla. Hoši a dívky ve všech třídách vybrali 129 Kč a 70 hal. V navazujícím školním roce 1925/1926 učitelský sbor obou škol zavedl žákovskou samosprávu. Na konci téhož školního roku byl pořízen promítací stroj. Ve školním roce 1927/28 byla řediteli Koškoví prodloužena jeho dovolená po celý školní rok, než odešel na trvalý odpočinek.

Dívčí 3. třída s učiteli, 1933–34

I školní docházka byla mnohem lepší než před válkou. Počet žáků prvních tříd byl malý, poněvadž do šesti let věku z tohoto ročníku zemřelo 12 chlapců. Oblíbenou novinkou se staly návštěvy filmových představení. Žáci shlédli filmy *Král králů* nebo *Náš odboj*. V únoru 1929 bylo kvůli krutým mrazům (až -32 °C) a velkému množství sněhu přerušena výuka od 18. do 24. 2. Nově zvolená školní rada dala upravit školní dvůr a všechny třídy byly vymalovány.

Třicátá léta

Počátkem školního roku 1930/1931, kdy Stará Boleslav měla 4 321 obyvatel, se v obecné škole začalo vyučovat podle nových učebních osnov. Od května 1930 se stal novým ředitelem chlapecké a dívčí měšťanské školy František Svatoš. Když v březnu 1932 zemřel první československý ministr školství Gustav Habrman, byla místní škola pojmenována Habrmanovou. Na počátku školního roku 1934/35 městská školní rada vytvořila ze staré kůlny a dřevníku dvě místnosti pro školní kuchyni a zakoupila příslušné zařízení. Osnovy se přizpůsobily a zavedly brannou výchovu, a to v době, kdy na prezidentském postu vystřídal T. G. Masaryka Edvard Beneš. Na konci října 1937 projel městem rumunský král Karel II. v doprovodu pana prezidenta Beneše, aby se zúčastnili vojenského cvičení v Milovicích. Neustále stoupal počet žáků, ale přístavba ke stávající budově se především z finančních důvodů neustále odkládala, a tak jedna třída obecné dívčí školy musela nouzově využívat budovu proboštství. To už ale byla za humny druhá světová válka.

Pokračování v příštím čísle.

Petr Čeněk

Z historie

Budova gymnázia: jak šel čas... díl 3.

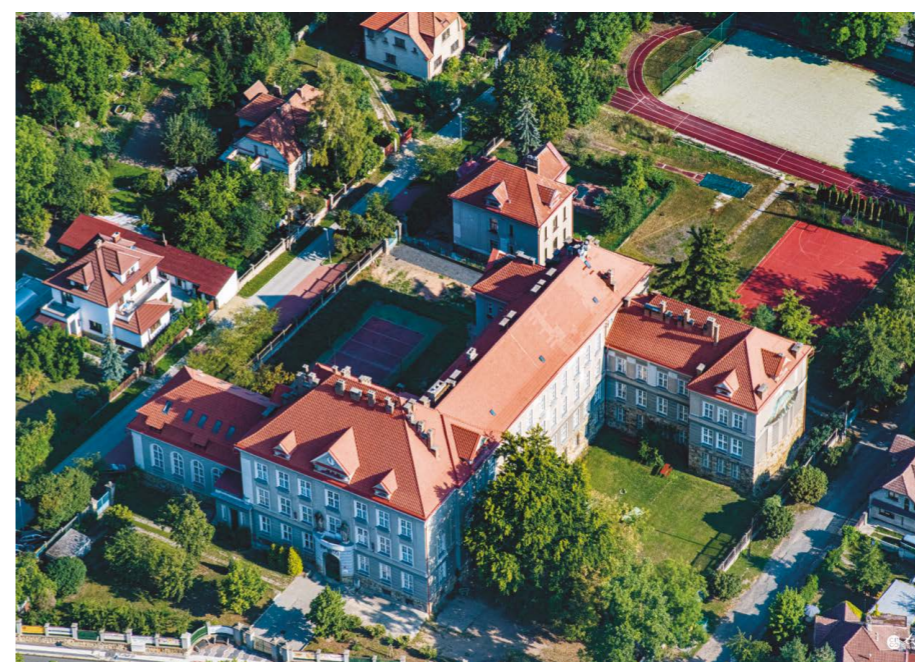
V posledním díle putování gymnaziální historií se podíváme do časů relativně nedávných. Vzhledem k tomu, že pokrok se nedá zastavit, ani budova gymnázia nezůstala pozadu. Řada prostor se dočkala zasloužené modernizace, ale až čas ukáže, jak ve srovnání s předcházejícím stavem obstojí.

Srdcem každého domu je kotelna. Vzhledem k tomu, že tehdejší kotelna na pevná paliva z roku 1960 začínala být zastaralá a u budovy gymnázia nedlouho předtím vznikla plynová přípojka, vyvstal v roce 1994 nápad na plynofikaci kotelny. Stavební záměr z dubna 1995 počítal s délkou stavebních prací 6–8 týdnů a realizací v červnu až srpnu, nicméně realizace probíhala 13 měsíců, od září 1995 do října 1996, z důvodu průtahů na straně stavebních firem, v důsledku čehož bylo narušeno vyučování.

Menším „odpuštěm“ ničení uměleckého dědictví budovy za

minulého režimu byla realizace plastiky před ředitelnou. Od dubna do srpna 1998 probíhaly ve dvoraně v prvním patře budovy práce na pamětní desce Josefa Svatopluka Machara, která byla slavnostně odhalena 19. září 1998, čímž se významnému českému spisovatelovi dostalo po 56 letech od smrti důstojného uctění památky. Autory plastiky jsou doc. ak. arch. Bohumil Chalupníček a prof. ak. soch. Václav Šerák. V červnu 1998 gymnázium změnilo název, bylo pojmenováno po básníku J. S. Macharovi.

Původní, již nevyhovující, škvárový ovál a nerovná travnatá hřiště se dočkala své náhrady na přelomu tisíciletí. Nový venkovní sportovní areál na gymnáziu slouží studentům od října 2002. Škola nyní disponuje atletickým tartanovým oválem, dálkařským a vrhařským sektorem, tribunou a třemi různě velkými, víceúčelovými hřišti s umělým povrchem.

Pohled na gymnázium

V průběhu let 2001–2003 probíhaly v budově gymnázia dvě fáze rekonstrukce sociálního zařízení a základního vybavení objektu. Původní vybavení již zcela nevyhovovalo tehdejšími normám a bylo v dezolátním stavu, jelikož bylo z větší části původní. Opravy se tedy dočkalo žákovské i učitelské sociální zařízení a umývárny k tělocvičně.

V lednu 2005 se škole dostalo inspirativního prostředí pro výuku estetické výchovy. V prostorách původní ordinace zubního lékaře byla vytvořena hudebna. V její těsné blízkosti byla na půdě nad tělocvičnou dokončena půdní vestavba pro nový výtvarný ateliér, díky čemuž byly využity prostory po bývalé střelnici ze 70. let.

Od roku 2007 disponuje učebna biologie velkorysým prostorem, který vznikl spojením dvou místností, a sice původního kabinetu a samotné učebny. Tento multifunkční prostor nyní plní funkci odborné učebny a laboratoře.

Především v posledních letech se na gymnáziu klade důraz na kybernetickou gramotnost. Aktuálně jsou ve škole v provozu dvě učebny informatiky, které lze v případě potřeby propojit v jednu větší učebnu. Ačkoliv jsou učebny v provozu od roku 2004, resp. od roku 2009, jsou počítače průběžně obměňovány, naposledy v roce 2022.

V listopadu 2019 byla k výročí události z let 1939 a 1989 odhalena pamětní deska k boji za svobodu a demokracii. Doplnila tak svou „starší sestru“, která připomíná oběti druhé světové války z řad tehdejšího studentstva. O to

Z historie

zajímavější je, že na místě dnešních pamětních desek, ve vchodu do budovy, původně bývaly pamětní desky oslavující postavení budovy, jež byly odstraněny za socialismu.

Pro kolemjdoucí skoro nepostřehnutelná, avšak pro chod školy nezbytná, byla obnova střešního pláště v roce 2018. Součástí projektu bylo i kompletní vyklizení půd poté, co zástupci brandýského zámku prošli půdu a přesunuli historicky cenné předměty na zámek. Při přípravě projektové dokumentace byly vzneseny hlasy volající po zrušení desítek komínů od větracích šachet. Naštěstí se k tomuto radikálnímu kroku nepřistoupilo a všechny komíny byly opraveny. Původní krovy byly ponechány, vyměněno bylo pouze laťování a hydroizolace. Zároveň se podařilo, díky ruční práci klempířů, zachovat původní konzoly na dešťové svody. Druhou „neviditelnou“ změnou bylo vyřazení systému jímkem připojením budovy na veřejnou kanalizaci v roce 2019.

Jednou z největších investičních akcí posledních let byla rekonstrukce fyzikálního areálu. Realizace probíhala mezi lety

Fyzikální přednáškový sál

2019–2020. Ve všech rekonstruovaných prostorách byly vyměněny rozvody všech sítí, osvětlení, povrchy podlah a stěn a veškeré vybavení. Původní parkety nahradil nový umělý povrch. Kromě toho došlo k repasi oken, dveří a radiátorů. Při rekonstrukci byl například zazděn původní demonstrační průhled z kabinetu do posluchárny. Pryč musely jít i původní půlkruhové dřevěné lavice z první republiky, jež nahradily nové lavice a stoly s multimediálními panely.

V roce 2021 studenti získali nově opravenou studovnu, která je kontinuálně dle potřeb studentů doplňována novým zařízením. Vzhledem k chybějící jídelně řada studentů využívá mikrovlnné trouby, ledničky nebo kávovaru. Kvalitně lze čas trávit i na školní zahradě, kde pod vzrostlými stromy přibylo nové posezení vhodné i pro venkovní vyučování. Zahradou byla totiž za pomoci studentů a přátel školy v posledních letech celkově revitalizována: přibyly rozkvetlé záhony, nové stromy a v neposlední řadě hmatový chodníček.

Poslední velkou realizací byla rekonstrukce tělocvičny, která probíhala od ledna do dubna 2023. Po téměř 40 letech byla vyměněna podlaha a obložení, které konečně odpovídá dnešním standardům. Dále přibylo regulovatelné osvětlení a ozvučení celého prostoru tělocvičny a předsálí. Vrcholem realizace je zcela nová boulderingová stěna, otevírající studentům další pohybové možnosti.

Adam Kadeřávek, septima GBL

Zdroje jsou dostupné u autora.

Tělocvična

Z historie

Brandýská nemocnice slaví 60. narozeniny

Brandýská nemocnice je tu s námi již šedesát let. Ve stávající podobě byla otevřena na konci roku 1963. Pojďme se tedy podívat do její zajímavé a době poplatné historie.

Brandýská nemocnice vznikla po 2. světové válce. Jako její základ bylo použito vybavení německého špitálu původně umístěného v lázeňském domě v Houštce. Prvním dozorčím lékařem byl MUDr. Šebesta. Po jeho odvelení převzal vedení MUDr. Kafka, praktický lékař ze Staré Boleslavi. Vzhledem k nevýhodnému umístění byla nemocnice přeložena do nevyužitých prostor novostavby zemědělské školy na Spořilově. Vedoucím lékařem byl brandýský lékař MUDr. Vávra. Sekundáři byli dva zajatci, němečtí lékaři, a to MUDr. Patzovský a MUDr. Herosch. Původní oddělení byla jako v pomocné nemocnici – interna, porodní a malá chirurgie. Laboratoř byla umístěna v koupelně, byty obou lékařů v bytě původně určeném pro ředitele školy. Ostatní personál byl český, hlavní sestrou byla Milena Petříková. V roce 1947 se tehdejší ONV snažil o zrušení nemocnice, ale pacienti vytáhli do ulic a k likvidaci nemocnice nakonec nedošlo.

Poválečná rozhodování

V původní budově nemocnice sídlí dnešní dětské oddělení. Po válce došlo k velkému rozhodování, co vlastně v budově bude. Rozhodující roli sehrál primář MUDr. Engelbert Vintrich, výborný chirurg a neméně skvělý organizátor. Velké zásluhy na tom, že budova zůstala využita pro zdravotnictví,

Nemocnice v 70. letech

má nesporně i MUDr. Vladimír Orlický, pozdější ředitel OÚNZ Praha-východ. Nesmírně náročná jednání, prokládaná i dosti neoficiálními postupy, nakonec vedla k tomu, že byly položeny základy nemocnice v podobě, jak ji známe dnes. Stávající budova bývalé zemědělské školy však potřebovala úpravy, přestavba byla bezpodmínečně nutná. Stavět se začalo na konci padesátých let. Stavba trvala pět let, prováděl ji Průmstav Mladá Boleslav a investorem byl Krajský národní výbor.

Na začátku padesátých let byla nemocnice okresní nemocnicí s dvěma primariáty. Internu vedl primář MUDr. František Náhlík, chirurgii primář MUDr. Engelbert Vintrich. Obě oddělení měla po padesáti lůžkách, v nemocniční pokoje se proměnily bývalé učebny. Byly to obrovské místnosti s mnoha nemocničními lůžky, operační sály byly v prvním poschodí. Pro

dnešní zdravotníky i pacienty těžko představitelné podmínky. Prvním správcem nemocnice byl pan Kabát, bývalý policista, po něm převzal funkci František Kuhn.

Vzpomínka Františka Kuhna

V rámci přestavby jsem zažil nejméně 140 komisí. I v nové budově jsme zažívali horké chvíle. Každou chvíli byly ucpané odpady, bylo třeba dobudovat odpovídající zázemí, bez kterého nebyl provoz nemocnice možný – kuchyni, prádelnu, kotelnu. K tomu všemu velmi obtížná práce s lidmi. Personál v prádelně a kuchyni byl na solidní úrovni, pracovaly tam většinou starší ženy se smyslem pro povinnost a pořádek. Horší to bylo někdy s obsluhou kotelnou. Každou chvíli pro mě i v noci přijela sanitka, ať zjedná pořádek, že chlapi v kotelně zaspali.

Z historie

Nemocnice nebyl jen Spořilov

K nemocnici patřila i tzv. Svo-bodova vila. Měla k dispozici 50 lůžek interny a chirurgie. Pod nemocnici spadala Kopa, kde bylo separátní infekční oddělení. Později pod brandýskou nemocnici spadalo i interní a neurologické oddělení umístěné na zámku v Měšicích. Měsíce měly 101 lůžek, kde byla poskytována léčebně preventivní péče občanům ze severního cípu okresu Praha-východ a ze značné části Prahy 9. K malé atraktivnosti interního oddělení přispívala mimo jiné skutečnost, že bylo na okraji zájmu vedoucích pracovníků a zdejší podmínky byly podstatně horší než na srovnatelných interních odděleních jiných zdravotnických ústavů.

Lidé a duše nemocnice

Brandýská nemocnice byla od svého počátku dobrou nemocnicí

a její úroveň vždy stála a padala s kvalitou zdravotnického personálu, především lékařů, ale i lidí kolem, kteří pro nemocnici žili a dýchali 24 hodin denně, sedm dní v týdnu. Mnoho lidí v bývalém okrese vděčně vzpomíná na primáře Vintricha, Junka, Žaloudka, Zahradníka či Wiesnera. MUDr. Eduard Wiesner byl dokonce odborným poradcem při natáčení populárního Dietlova seriálu Nemocnice na kraji města. V té době (na konci sedmdesátých let i později) se v brandýské nemocnici léčila nejedna herecká hvězda.

Vedle lékařů se musí zmínit i ostatní personál, bez něhož by nemocnice nebyla nemocnicí. Připomeňme stovky sester v čele s Hanou Jirákovou, Annou Brixovou, Svatavou Schwagerovou či Markétou Vrbovou, administrativní sílu Hanu Brožkovou, obětavé správce Františka Kuhna a Jiřího Gregora,

nebo vrátného ve výslužbě majora Půlkrábka.

Ředitelé

Odpovědnost za vedení okresní nemocnice však vždy stála na ředitelích. Během třiceti let, od roku 1963 do roku 1993, a poté, kdy proběhla privatizace nemocnice, se na ředitelském postu vystřídali: MUDr. Vladimír Orlický, MUDr. Eduard Steiner, MUDr. Vladimír Hlávka, MUDr. Stanislav Bambas, MUDr. Václav Fišer, MUDr. František Stružka a MUDr. Jan Novák.

Posledně jmenovaný měl obzvláště těžkou úlohu, musel vybudovat novou plynovou kotelnu a zajistit realizaci privatizace, což mělo na další osud nemocnice poměrně negativní dopad. O tom však až v příštím čísle.

Petr Čeněk

Brandýské pivovary

V současnosti se považuje za úspěch, pokud je v některém českém městě alespoň malý restaurační pivovar. Byly doby, ne příliš vzdálené, kdy nebylo výjimkou, že nebyl ve městě pivovar jeden, ale hned dva. A to i ve městech dnes pivně pustých, ve kterých aby nějaké regionální pivo pohledal.

Jedním takovým pivně "mrtvým" městem je dnes středočeský Brandýs nad Labem. Ten patřil ještě v první polovině 20. století k městům, které se mohlo pyšnit hned dvěma pivovary.

Větší místní pivovar Společenský, který patřil do majetku Okresní záložny vařil v posled-

ních desetiletích své existence stabilně kolem 20 000 - 25.000 hektolitrů piva (rekordní množství piva bylo uvařeno v roce 1910 a to ve výši 27.986 hektolitrů) ročně. Vznikl v roce 1506, jeho historie byla nadobro přerušena za éry národního podniku v roce 1967 v rámci vlny uzavírek menších, nejen středočeských pivovarů (ve stejném období zanikly ve středních Čechách pivovary například v Buštěhradě, Dymokurech, Českém Brodě, Dobručce a v dalších místech). Pivovar bychom dnes hledali v Pražské ulici kousek za náměstím marně, neboť byl nedlouho po uzavření kompletně zdemolován a nahrazen panelovým sídlištěm, které

"kráší" tuto část u historického centra dodnes. Uspořádáním se jednalo o budovy sladovny, správní budovy a pivovarské restaurace přilehající k Pražské ulici s průjezdem do dvora ve kterém se nacházel samotný pivovar se zbývajícími provozny. Dodnes po pivovaru zbylo jen pár fotografií, etiket, lahví a vzpomínek pamětníků.

Druhý pivovar Zámecký je dodnes kompaktně zachován a jeho budovy budí dodnes respekt. Původně barokní budova byla koncem 19. století doplněna o anglický hvozd, moderní varnu a v této podobě se dochovala až do závěru činnosti v roce 1942.

Z historie

Původní majetek velkovévodů toskánských byl pronajímán jednotlivým nájemcům a v období 1. republiky po konfiskaci habsburského majetku patřil do skupiny státních pivovarů. Výstav pivovaru se pohyboval kolem 5000 hektolitrů piva, přičemž rekordní výstav 7000 hektolitrů piva uvařil poslední sládek František Sokol paradoxně v závěrečném roce činnosti.

Po uzavření sloužila ještě několik let sladovna, ve které se kromě sladu vyráběl na speciálním zařízení u varny sladový výtažek. Dnes slouží budova jako depozitář pražského Uměleckého muzea (díky čemuž se v pivovaru dochovala technologie na varně). Pivovar zvláště v posledních desetiletích činnosti konkurenčně ztrácel díky své nevýhodné poloze na úzké parcele mezi Labem a průjezdní komunikací. K mohutné budově vyrůstající přímo z řeky příslušel jen malý dvorek a ležácké sklepy s lednicí na druhé straně silnice spojené s pivovarem podzemní chodbou. V období rozvoje dopravy nevýhodný, stísněný manipulační prostor, který se částečně podepsal na uzavření pivovaru.

Podrobnější historie pivovaru je velmi dobře zpracována v knize Encyklopedie středočeských pivovarů od Pavla Jákla. Dále se zmíním jen o terénním průzkumu, který byl učiněn díky ochotě pracovníků muzea letos na jaře. Dlouho jsem bývalý pivovar jen zvenčí míjel tuše, že uvnitř to musí být velmi zajímavé. Po prohlídce nezbyvá než konstatovat, že jak vypadá pivovar v pohledu od řeky mohutně, tak vnitřní

prostory v ničem nezaostávají. Až na sladovnický hvozd, který byl přebudován na kotelnu, je pivovar díky muzeu velmi slušně zachovalý a v chrámovém, kamenném prostoru varny je dokonce zachovaná zmíněná varní technologie, která jako zázrakem neputovala do místního kovošrotu, ale je už bezmála 70 let od poslední várky piva němým a zaprášeným svědkem pivovarské minulosti. V hlavní budově je to kromě mohutného prostoru varny, jehož součástí byl i chladič štok a zařízení na výrobu sladového výtažku také neméně impozantní klenutý prostor sladovnických humen a spilky. Um tehdejších stavitelů budí i dnes respekt a fakt, že pivovar těsně přilehající k řece nebyl uvnitř nikdy vyplaven povodní, svědčí o důvtipu tehdejších pivovarníků. Pozůstatky umělého chlazení uvnitř podzemní chodby směřující pod silnicí do ležáckého sklepa potom svědčí i o moderních prvcích v ryze starobylém pivovaru. Ležácké sklepy přístupné i raty od silnice jsou dnes prázdným prostorem a zadní lednice patřící už jinému majiteli je díky propadlé střeše na pokraji zkázy a postupně je zasypávaná odpadem.

Za pozornost stojí i zdevastovaná, opuštěná budova pod zámek naproti pivovaru, která bývala hezkou pivovarskou hospodou Pod lipou, než ji zabral RAJský podnik, nechal ji zavít a než ji na pokraj zkázy nepřívedlo počínání nepřizpůsobivých nájemníků. Zplanýrovaný prostor vedle byl potom kdysi hezkou hostinskou zahradou

s letním výčepem, jehož hrázděná budova dle starých pohlednic odkazovala architekturou spíše někam do Franků než do Polabí. Tady ale muselo býti (kdysi) krásně, řečeno klasikem. Stačí namíste na chvíli zamhouřit oči a na náletem zarostlém pozemku si představit posezení u výčepu pod kaštanem se sklenicí brandejského zámeckého pivka. No ale zpět do současnosti. Místní městskou pivně obligátní nabídku zachraňovala snad jen "lepší" restaurace Armonia nacházející se v areálu zámku nad zmíněnou původní pivovarskou hospodou, kde se nabízel Brandejský Fext, nefiltrovaný ležák vařený v Chýni.

Díky Umělecko-průmyslovému muzeu je pivovar zakonzerován. Bylo by dobré zříditi zde například pivovarské muzeum, jehož nejlepším exponátem by byla zmíněná varna (i originální zařízení na sladový výtažek), která se v této podobě dodnes kromě Brandýsa dochovala už jen na dalších slovy dvou nebo třech místech v Čechách.

Ač jsem prošel mnoho starých pivovarů, ten brandýský patří mezi zajímavější a jakékoliv budoucí zpřístupnění veřejnosti (místo pouhého depozitáře) by bylo pro pivovar využitím nejvhodnějším. O symbolickém obnovení vaření piva nemluvě, ale to už patří do kategorie nereálných vizí. Návštěvu Zámeckého pivovaru tak všem zájemcům o pivovarskou historii nelze než doporučit.

František Tomáš

Smetanovy stopy Polabím

V letošním roce si připomínáme 200 let od narození Bedřicha Smetany. Připomeňme si proto stopy, jež zanechal v Polabí, i jeho vztah k našemu městu.

Brandýské Polabí sehrálo v životě Bedřicha Smetany (1824–1884) významnou roli. Jako rodák z Litomyšle mohl poznat brandýské Polabí poprvé ve svých devatenácti letech cestou z Růžových Lhotic do Mladé Boleslavi za svou láskou Kateřinou Kolářovou (1827–1859) – projížděl tudy z Prahy libereckým dostavíkem 23. 8. 1843. Epizodu z tohoto období Smetanova života dokreslil Dr. Justin Václav Prášek ve své poslední knize *Katinka Smetanová*. Ke Smetanově první manželce pociťoval Prášek jistě blízký vztah, protože neteř Kateřiny Kolářové, Hermenegilda (Hermína) se stala Práškovou druhou chotí.

Když Smetana roku 1844 získal místo učitele hudby v rodině hraběte Leopolda Felixe Thuna-Hohensteina, znovu několikrát cestoval přes Brandýs n. L. a Starou Boleslav na thunovské venkovské sídlo do Nových Benátek, dnešních Benátek nad Jizerou. Nejstarším žákem byl sedmnáctiletý Hugo, sestrám Marii a Alžbětě bylo čtrnáct a třináct. Felix byl desetiletý a nejmladšímu Antonínovi bylo devět. Zřejmý hudební talent měla pouze Alžběta. Za pobytů na thunovském zámečku Bon Repos u Čihadel, v přívětivé krajině mezi Předměřicemi a Starou Lysou, komponoval množství drobných studijních skladeb a vedle nich také preludia, určená pro varhany benátské zámekské kaple, a to na výslovné přání hraběte Thuna. Nejvýznamnějším plodem Smetanova tříletého thunovského období byl cyklus klavírních skladeb *Six morceaux caractéristiques*, oceněný roku 1848 jako Smetanův opus č. 1 Franzem Lisztem.

Po roce 1848 se Smetana, spjatý s revolučními vzbouřenci, na čas uchýlil z Prahy do Obráství za Neratovicemi při levém břehu Labe, kam přesídlili jeho rodiče. Později, po otcově smrti a skonu choti Kateřiny o prázdninách 1859, přijel do Ob-

ráství znovu na delší čas s šestiletou dcerou Žofií. Pobýval u svého bratra Karla, revírníka v blízkém Chlomu, odkud sebou pro další cestu do Göteborgu vzal jako společníka patnáctiletého nadaného chlapce Jana Rysa. O následujících prázdninách se Smetana do Obráství vrátil ke svatbě s Betty Ferdinandovou, spřízněnou s jeho švagrovou.

Počínaje rokem 1860 trávil Bedřich Smetana společně s dru-

hou chotí u Obráství na Lamberku čtvery prázdniny. Do zápisníku motivů si v té době zaznamenal hudební myšlenky, kterých později užil při kompozici *Braniborů v Čechách*, *Dalibora*, *Dvou vdov* a *Libuše*. V místní paměti utkvělo, že Bedřich Smetana s chotí Betty navštívili rodinu Palackých v Lobkovicích. Z Lamberka přes Kostelec, Brandýs a Čelákovice cestoval kočárem Smetana do Nymburka, kde 21. 8. 1862 uspořádal klavírní recitál.

Obráství a Lamberk navštěvoval Smetana i po jmenování do čela opery Královského zemského českého divadla v Praze. 12. 9. 1867 si zapsal do zápisníku motivu jednáct tklivých tanečních taktů, ke kterým výslovně poznamenal „na cestě z Obráství“.

Prvním významným hudebníkem z brandýského Polabí, s nímž se Bedřich Smetana setkal, byl o devatenáct let mladší brandýský rodák Karel Šebor, skladatel, jehož operní prvotina *Templáři na Moravě* měla premiéru o půl roku dříve než Smetanova první opera *Braniboři v Čechách*. Také proto, že k oběma operám napsal libreto Karel Sabina, byli oba skladatelé porovnáváni a představováni jako soupeři. Jejich vzájemný vztah však nebyl nijak vyhrocený.

S dalšími hudebníky brandýského Polabí se Smetana nejčastěji setkával za svého působení v čele české opery v Praze, kde v orchestru hráli trombonista František Hauschwitz z Brandýsa a violoncellista Alois Neruda z Kostelce. Na brandýské Polabí mohla Bedřicha Smetanu upomínat i dvě operní díla, která osobně nastudoval a řídil – *Marie Potocká* Leopolda Eu-

gena Machury a *Kryšpín a kmotra* Luigiho Ricciho. Hlavním sídlem rodiny Měchurových byly Lobkovic, kde byla Měchurova sestra provdána za Františka Palackého. Skladatel Luigi Ricci byl manželem české pěvkyně Ludmily Stolzové, a tedy švagrem pěvkyně Františky a Terezy Stolzových.

Do Polabí se Smetana vracel rád, ačkoli se jeho osobní štěstí již kalilo. O dni 2. září 1872 si zapsal do deníku: „Na Lamberk. Odpoledne na loďkách na Labi a v lese u Starého Labe. A rok na to o 6. září 1873 zmiňuje: „Vyjel jsem si navštívit rodinu na Lamberku s ranním vlakem. Odpoledne jsme se s Bábinkou (Betty) procházeli u Labe, krásný večer. Byl to zase šťastný den. !!!“

Přes Brandýs n. L. a Starou Boleslav cestoval Smetana vícekrát i po tragické ztrátě sluchu, kdy od července 1875 pobýval u dcery Žofie v myslivně v Jabkenicích u Loučeně. V tomto období postupně vznikly symfonické básně *Z českých luhů a hájů*, *Tábor* a *Blaník*, opery *Hubička*, *Tajemství* a *Čertova stěna*, dále pak klavírní cykly *Sny* a *České tance*, sbory, *Večerní písně*, obě dua *Z domoviny* a *smyčcové kvartety e moll* *Z mého života* a *d moll*. Jabkenice opouštěl stále méně. Za jednoho z návratů do Prahy počátkem podzimu 1879 si prohlédl partituru nové zpěvohry *Zmařená svatba*, již Karel Šebor rozmnožil skupinu oper z českého venkova – po *Prodané nevěstě*, *V studni*, *Mikuláši*, *Starém ženichu*, *Králi a uhlíři*, *Tvrдых palicích* a *Šelmovi sedlákově*. Smetana tehdy podle pamětníků o Šeborově zpěvohře zmínil, že autor má talent, a proto je měl ještě propracovat.

Při jedné z dalších nesčetných

cest do Prahy 11. 6. 1881 byl Smetana přítomen prvnímu otevření Národního divadla s premiérovým uvedením *Libuše*. Téhož léta znovu navštívil Lamberk. Cestou zpět do Prahy v srpnu 1881 čekal na vlak na nádraží v Neratovicích. Zbaven sluchových vjemů, neslyšel posunující nákladní vagóny. Nebezpečnou událost vyličil spisovatel Eduard Petiška v knížce *Mezi dvěma řekami*: „*Smetana vyjde mezi koleje, aby se přesvědčil, zda nevidí oblak dýmu z lokomotivy. Stojí přímo na kolejích a nepozoruje, že za jeho zády se posunuje nákladní vlak. Řinkot nárazníků, volání železničáře na jedoucím vagoně, nic neslyší. Stojí na kolejích uprostřed velkého ticha. V poslední chvíli se obrátí a spatří už těsně za sebou řítící se vagon. Zděšeně uskočí a vagon se s duněním přežene kolem něho.*“ Jen šťastnou náhodou tak unikl předčasnému tragickému konci. Pamětníci spojovali tuto událost se dnem, kdy v Praze požár zničil Národní divadlo (12. srpna 1881), z vlaku přijíždějícího k vysočanskému nádraží prý Smetana viděl, jak z hořící budovy stoupá dým.

Představení Prodané nevěsty

Ještě v roce 1881 se za Smetanou vypravili z Brandýsa do Jabkenic sopranistka Ema Roztočilová, tenorista (truhlář) Václav Frída a basista (úředník toušeňského cukrovaru) Jindřich Günther – představitelé hlavních postav v právě připravovaném ochotnickém uvedení *Prodané nevěsty*, jehož hudební zkoušky vedl nový sbormistr brandýského Bojanu Josef Krsek. Smetanovi se líbili, ovšem slyšet je nemohl. Jako další opery vhodné k provedení Smetana doporučil Bendlova *Starého ženicha* a Flotowova *Alessandra Stradellu*

Zpěvácký spolek „Bojan“
v Brandýse n. L.
hraje v neděli dne 8. ledna 1882 v sále „u města Prahy“
ve prospěch fondu
ku zbudování spolkového domu.
Po druhé:

Prodaná nevěsta.

Komická zpěvohra ve 3 jednáních. Slova od K. Sabiny.
Hudba od B. Smetany.

OSOBY:

Krušina, sedlák	p. Fr. Mareček.
Ludmila, jeho žena	sl. Jos. Čulíková.
Mařenka, jich dcera	sl. E. Roztočilová.
Mícha, statkář	p. Jos. Feix.
Háta, jeho žena	sl. Freudenfeldová.
Vašek, její krevní syn	p. G. Vit.
Jeník, její syn nevlastní	p. Václ. Frida.
Kecal, dohazovač	p. Jindř. Günther.
Komediant, principál	p. Vil. Krögler.
Esmeralda, jeho dcera	sl. El. Růžičková.
Indián, druhý komediant	p. Bedř. Süs.
Selský lid. Kluci. Komedianti	— Na veukové o pouti.

Ve sborech laskavě účinkuje mnoho ct. dam i pánů.
Začátek v 7 hodin.

Vstupné: I. číslované sedadlo 1 zl., II. číslované sedadlo 60 kr., přízemí k stání 30 kr.,
sedadlo na galerii 40 kr., galerie k stání 20 kr.

Libretta a vstupenky se prodávají v sobotu a v neděli v obchodě pana M. Hochmanna
a večer v den představení u kasy.

(toho pak Bojan skutečně provedl). Dopisem z Jabkenic 14. listopadu 1881, který je dodnes uschován v brandýském muzeu, se pak Smetana výslovně zřekl autorského honoráře pro případ provedení opery při klavíru.

Prodaná nevěsta tak byla v Brandýse dávána s klavírním do-

provodem Josefa Krška v sále hostince U města Prahy – U Fettrů – celkem třikrát: 1. ledna, 8. ledna a 30. dubna 1882. Brandýské noviny neskrývaly nadšení: „*Slečna Ema Roztočilová slavila v úloze Mařenky pravé triumfy a strhla obecenstvo překrásným přednesem svým k časté bouřlivé pochvalě. Po arii ve třetím jednání hosen na jeviště vavřínový*

věvec s bohatými stuhami. V překrásném výkonu stavěl se pan Frída co Jeník Mařence statně po bok. Lahodný jeho hlas účinkoval velice sympaticky a okrouhlá hra prozrazovala starého, již dobře vyškoleného ochotníka. I jeho výkony byly často bouřlivou pochvalou vyrušovány. Kecal páně Güntrův pobavil obecenstvo v plné míře, neboť byl proveden, vzhledem k prostředkům zcela slušně...“

Vedle jmenovaných sólistů vystoupili ještě solicitor František Mareček (Krušina), Josefína Čulíková (Ludmila), cukrář Josef Faix (Mícha), Josefína Freudenfeldová (Háta), holič G. Vít (Vašek), jednatel pojišťovny Vil. Krögler (Principál), záskokem Eliška Růžičková (Esmeralda), krejčí Bedřich Süs (Indián). Za velkorysé jednání o honoráři bylo Smetanovi vysloveno 19. 1. 1882 veřejné poděkování v Brandýských novinách a k oslavě 100. reprízy *Prodané nevěsty* byl z Brandýsa zaslán slavnostní telegram, který byl spolu s dalšími slavnostně čten.

K šedesátinám v březnu 1884 byl Smetana jmenován čestným členem pěveckého sboru Bojan. V *Hudební čítance pro mládež* doplnil Vratislav Beránek smutný závěr: „Koncem dubna 1884 odvážel Bedřicha Smetanu uzavřený kočár z Jabkenic do Prahy. Byla to poslední cesta polabskou krajinou, těmi luhy a háji, které tolikrát opěvovala jeho hudba. Za několik dní – 12. května – skončila jeho životní pouť v pražském ústavu pro choromyslné“.

Podle knihy *Hudebníci Polabí* autora Jana Králíka sepsal Petr Čeněk

Dopis Bedřicha Smetany brandýskému spolku Bojan, 1881

Velectěný pane!

Vaše přání, provozovati „Prodanou nevěstu“, nemá z mé strany žádných překážek.

Jedná se tu pouze o to, má-li se opera dávat při klavíru neb dle arangementu pro menší sbor šmycových a foukacích nástrojů: aneb v úplném znění orchestrálním tak, jak je v partituře psána?

Za provozování podle prvních dvou pádech, tedy při klavíru, aneb šmycových a foukacích nástrojů dle arangementu nějakého, nežádám odměny žádné, ani honoráru,

ani tantiém.

V posledním pádu ale, když by celá opera, jak v partituře stojí, třebaš by se jednotlivé čísla, ballety, komediantská produkce a. t. d. vynesly, se provozovala, pak bych nemohl jakýsi podíl na honoráru odmítnout, proto že bych mohl lehkou míti konflikt s kočujícími společnostmi divadelními, které vesměs jsou kontraktně vázány na zaplacení tantiém. V posledním pádu tedy s ohledem na dobročinný účel této produkce nežádám než polovici procentů z příjmu u kasy, *brutto*, to jest z příjmu, mimo vý-

loh, z 10 procent z brutta *polovičku*. Ku příkladu celý příjem – bez výloh – by obnášel 200 zl.; tedy 10 % dělá 20 zl., z těch ale žádám jen *polovičku*, tedy 10 zl., a to z ohledu na krásný účel této produkce. Z mého podílu 10 procentového vyžaduju pouze *polovičku*, tu druhou přenechám účelu produkce.

Mám tu čest se znamenati s veškerou úctou

Vašnostem oddaný

Bedř[ich] Smetana

Jabkenice 14. listop[adu] 1881

Z komité pro Smetanovy oslavy v Brandýse n. L.

Smetanovy oslavy v Brandýse nad Labem pořádány v měsíci březnu (1924) pod protektorátem měst. rady a okresní správní komise za součinnosti osvětového sboru.

Při matiné 2. března v sokolovně účinně přednesl slavnostní řeč profesor J. Landsmann a zpěv. spolek „Bojan“ přednesl „Slavnostní sbor“ a „Věno“. Po tři pátky v měst. bio zevrubně přednášel p. prof. J. Topinka o životě a díle oslavencově s doprovodem světelných obrazů. Vrcholem oslav byla slavnostní akademie v sokolovně dne 30. března. Úspěch tohoto koncertu byl přičiněním všech účinkujících mimo veškeré očekávání. Orchester zahrál předešly k opeře „Hubička“ a „Libuše“.

Koncertní pěvkyně J. Kazmarová provázená na pianě svým cho-

těm vezpívala se v duše shromážděných tak, že zdálo se, že duch mistrův maplnil dvoranu sokolovny.

Umělkyně přednesla Mařenku z „Prodané“, Blaženku z opery „Tajemství“, Karolínu z opery „Dvě vdovy“ a „Večerní písně“.

Bolestné trio G—mol citově znělo z nástrojů mistrů Vohanky (housle), Klazara (cello) a Kredby (klavír). Symfonická báseň „Vyšehrad“ ve vystiženém podání posluchaček konservatoře M. Pacnerová a M. Vrbová byla svérázným pendantem. Mladá umělkyně M. Vrbová přednesla pak zcela bezvadně Hulána a Obkročáka z „Českých tanců“. Sborový zpěv byl na výši zásluhou obětavého členstva, zejména pak neúnavného sbormistra „Bojana“ Vokouna, jehož taktovka triumfovala.

Po zapění mužského sboru přednesl s nevšedním procítěním ženský sbor „Bojana“ tři ženské sbory? Má hvězda, Touha a Přiletělý vlaštovičky“.

Česká píseň přednesena s průvodem orchestru 50 sloučenými pěvci „Bojana“ i „Dělnického zpěváckého spolku“. Hold Smetanovi nemohl býti lépe dokumentován, než právě spojením těchto obou spolků zpěváckých, čímž i lepší úspěch koncertu byl zajištěn.

Největší zásluhu o nevšední úspěch koncertu má nesporně sbormistr Vokoun, který z piety k mistru nežistně (sic) a obětavě zpěváky i hudebníky různého prostředí si vycvičil a všechny sbory zpěvní i hudbu za nadšení uchváceného obecenstva řídil.

Naše Polabí, 8/1923–1924

Rezignace Okrašlovacího spolku

12. 3. 1937

Zpráva o činnosti za rok 1935 – 6. OKRAŠLOVACÍ SPOLEK V Brandýse nad Labem.

Vážení pánové!

Po dvouleté přestávce scházíme se opětovně, abychom si uvědomili vše, co se během této doby ve spolku vykonalo.

Není toho mnoho. Příčin je několik. Za prvé je to svízelná situace hospodářská, tím, za druhé způsobovaná situace spolku v nedostatku peněz a za třetí neporozumění ba snad i přezírání spolku úřady a činiteli, pro které spolek vlastně dobrovolně velkou práci vykonal a vykonává.

Je snad na místě poznámka, že již dřívější vedení spolku do roku 1929 bylo přezíráno a že období nečinnosti spolku od 26. 8. '29 do 9. 2. 1933 bylo posuzováno různě, ač nikdo nechtěl vzít zodpovědnost vedení spolku do rukou. Rokem 1933 počínaje vnesen byl mocný vzruch do činnosti spolku, jak možno čísti ve zprávě ve valné hromadě podané.

Ještě v roce 1934 možno viděti mnoho zájmu a práce.

Koncem roku 1934 byla podána žádost do rozpočtu m. j. o zařazení částky a sdělení výše její, k zařazení dispozic na rok 1935.

Do dneška jsme neobdrželi odpovědi. Tím snad je vysvětleno nastavší ochabnutí činnosti. "Bez peněz do hospody nelez" zní české pořekadlo a to nutno bohužel bylo vzít za své i Spolkem okrašlovacím. O člancích v listech „že spolek umřel“ apod. nechci se zmiňovati. Kazily zájem veřejnosti.

Následuje popis činnosti spolku.

Dále: Vyřizoval jenom nejnütnější hospodaření správy spolku. Dnes má 115 členů. Nutno však uvést zklamání, jichž se dočkal.

1. Městská rada zrušila zavedené odvážení odpadků a střepů apod. – jež z pokynů (?) spolku bylo zavedeno. Důsledkem objevuje se ve značném množství opět porůznu odkládání střepů apod.

2. Bylo nutno odmítnouti 5000 sazenic spolku přiřknutých Svazem, protože neměl na vysázení.

3. Zástupce spolku nebyl pozván ani jednou městem k poradě o kácení stromů, vysazování a pod., ač se v městě staly velké přehmaty v tom směru (u Chlebečka akáty, u ostrůvku topoly, na Ostrůvku – topoly a velké stromy, vysázení třešní u Světic jen na 4 m vzdálenosti aj.).

Dalšími stezky (sic) nechci Vás již pánové unavovati. Konstatuji jenom, že jsem působil ve spolcích okrašl. v různých městech, a bylo městem vypláceno spolkům těch až 30 000 Kč ročně. Pak tam je ovšem pořádek, vkus, parky, čistota a příliv turistů. Náš spolek nemá tuto přízeň, jediné městská spořitelna pravidelným ročním příspěvkem činí výjimku a je nutno z tohoto místa jí poděkovati a dáti jí za vzor.

Jestliže se proto výbor usnesl ještě jednou zkusit své štěstí v činnosti, pak je to jen důkazem, že ze strany občanstva zájem o spolek trvá.

Spolek náš má několik nehybnoucích památníků (stromořadí do Houštky aj.).

Spolek měl a má tu nejlepší vůli prospět městu.

Doufejme, že najde možnost své úkoly pro prospěch města plniti. Já přeji to z plna srdce.

Zprávu místo jednatele sepsal předseda spolku pan Josef Čermák. Jednatel pan Cihelník a pokladník pan Kubáč rezignovali na své funkce.

Zprávu jednatelskou jménem městské rady odmítá starosta města, poslanec ??H.Bergmann.

Konstatuje, že jest neobjektivní, a jest obžalobou městské správy. Sděluje, že vykácení akátů u Chlebečka bylo nutností z důvodů bezpečnostních i estetických. Pozemku u fasády bylo nutno užítí pro skládku materiálu při stavebních pracích. Sděluje, že město jest ochotno spolek finančně podporovati a oznamuje, proč v městském rozpočtu nebylo možno zařaditi rozpočtovou položku pro okrašlovací spolek. Obecní rozpočet nebyl v rovnováze a byl odkázán na vyrovnávací fond. Konstatováno však, že spolek o finanční příspěvek nežádal. Byl by vyplacen z jiné položky rozpočtové.

Pan Krejčí vytýká, že součinnost se správou města nebyla. Vytyká seřezání stromů v Ostrovní ulici bez součinnosti spolku a jeho neodbornost. Po doslovu p. starosty města a p. Čermáka, předsedy spolku, vzata zpráva jednatele čtyřmi hlasy na vědomí. Proti byly hlasy tři. Třináct přítomných se zdrželo hlasování.

12. VII. 1937

zpracovala Kateřina Vaculová

Moje vzpomínky na dětství, část 1.

Hedvika Dvořáková

Od svého narození žiji ve Staré Boleslavi, v Mělnické ulici, blízko od středu města. S výhledem do luk a polí, až do míst, kde se skrývá koryto Labe a ještě dál. Je zde krásně a nikdy jsem ani trochu nezatoužila žít někde jinde.

Jak člověku přibývají léta, rád se ve vzpomínkách vrací do dob mládí a dospívání, jaké to dříve bylo a jak se žilo. Ani já nejsem výjimkou. Vzpomínám ráda a často. Na co na příklad?

Když jsme byly malé, měla jsem sestru o 4 roky starší, rády jsme se v létě koupaly někde v přírodě. Pokud měl tatínek čas, usadil nás na kolo, jednu na rám a druhou na nosič a vydal se s námi k Labi, kde se říkalo *U světic*. Byla tam pěkná písčná pláž, pozvolný vstup do vody a my jsme si to tam užívaly. Plavat jsem ještě neuměla, a proto jsem používala gumový kruh. Jednou jsem však zjistila, že úplnou bezpečnost nezajišťuje. Sesunul se mi na nohy a já se ocitla s hlavou pod vodou a nohy jsem měla nad hladinou. Ještě, že to bylo blízko břehu. Jak jsem se z něj snažila dostat, podařilo se mi zachytit trávy, nohy vyvlíknout a bylo vyhráno. Později jsme již chodily se sestrou samy, na Semíánovu plovárnu, nebo na *Probošták*. Ten byl ještě v původním stavu s různými zátočinami, obrostlý rákosím a keři. Když se vstupovalo do vody, nohy se bořily do mazlavého bahna a na mnoha místech se v něm našláplo na škeble. Těch tam bylo požehnaně. Zde jsem se však naučila plavat bez kruhu. Později jsme chodily na Labe *K zahrádkám*, blízko přívozu z Královic, nebo na průplav, proti loděnici.

V zimě nám vždy nastaly starosti, kam jít sáňkovat. Vhodných kopečků zde máme poskrovnu, ale při malých nárocích se vždy něco našlo. K nám nejbliž byl kopeček pod děkanstvím, kde se říká *Pod parkánem*, další byly před Houškou – *Důrasák* a *U Starého Labe*. Než byla u lesa postavena kasárna, bylo možno sáňkovat i tam.

Jak jsme jako děti sportovaly? To bylo různě, podle možnosti. Když mi bylo asi 7–8 let, líbilo se mi bruslení. Se sestrou jsme chodily na kluziště *U Karla IV*. Brusle jsem měla na klíčku, ale byla jsem spokojená. Horší bylo, že když jsem vyrostla, již nevyhovovaly a poříditi nové vybavení, na to jsem se nezmohla. Tím moje „krasojízdy“ skončily. A proč se chodilo na umělé kluziště? To bylo z bezpečnostních důvodů. Byla sice zamrzlá tuň Staré Labe, ale tam vždy začala činnost pro ledaře, kteří vysekávali kry pro restaurace a řezníky, neboť elektrické chlazení bylo v té době vzácností. Další sportování – jízda na kole. Kolo jsem neměla, a proto jsem si půjčovala kolo tatínkovo. Zprvu jsem se učila udržet rovnováhu, s jednou nohou na šlapce, druhou se odstrkovat, a když se to již dařilo bez pádů, začaly další pokusy, jízda pod rámem. Že nebyla nouze o rozbitá kolena, to se dá domyslet. I tak mám na to hezké vzpomínky. Když jsem byla větší, bylo pořízeno kolo pro maminku, mohla jsem si ho občas půjčit a to bylo něco. Na svoje vlastní jsem se zmohla, až když jsem byla zaměstnaná a naspořila jsem si na něj.

Nákupy

Kam jsme chodily v dětství mlsat? Toho bylo poskrovnu. Většina dětí

neznala mít doma k dispozici oplatky, čokoládu, bonbony. Pamatuji se však, že v době, kdy mi začaly vypadávat první zuby, nechala se maminka oblomit, když jsem za ní přišla s prosbou, aby mi dala na „viklavý“ a dala mi 5 haléřů, za které jsem si směla u Krbců koupit kostičku čokolády. Další mimořádný příspěvek byl, že jsme některou neděli dostaly každá jednu korunu, abychom mohly do kina. Na kino se použilo 50 haléřů a 50 haléřů na bonbonky od Šicnerů. Při zvláštních příležitostech byl nákup v cukrárně u Tůmů – „ježci“ (piškotový zákusek zdobený čokoládovým krémem jako ježek). U Horáčků byla výborná jahodová zmrzlina, u Řeháčků sněhové kostky – mezi dvěma plátky z listového těsta byla výplň z tuhého bílkového sněhu. U Bílků citronová zmrzlina, u Šicnerů indiánci a perníčky. Zákusky byly v hodnotě cca jedné koruny, kopeček zmrzliny stál 30–50 haléřů.

Různých občůdků bylo v našem okolí dost a nakupovalo se tam podle toho, co bylo potřeba.

Když jsem již byla školačka, byl mi někdy svěřen džbán, abych šla v neděli pro pivo. Chodila jsem k Houžvičkovům, kam to bylo nejbliž.

Školní léta

Často se mi vzpomínky zatoulají i do školních let. Vzhledem tomu, že jsem byla jakýsi přívěšek svojí sestry, byla jsem zvyklá na její kamarádky, spolužačky, a velmi těžko jsem nesla, že já ještě školačka nejsem. Zнала jsem její první paní učitelku, paní řídící Rottovou i další paní učitelky – Temrovou a Kolmanovou. Měla jsem je ve velké oblibě a představa, že

Vzpomínky pamětníků

mě některá bude učit, moji touhu po návštěvě školy znásobila. Konečně přišel ten den D. Zahájení a ukončení každého školního roku bylo vždy v kostele P. Marie. Slavnostní mše probíhala za účasti žáků i učitelů. Teprve potom se odcházelo do tříd (v nynější hlavní budově).

Do školy mě vedla maminka. To bylo těšení a zvědavost, kterou paní učitelku budu mít. Čekání se mi zdálo nekonečné, až najednou do třídy vešla statná již dost letitá paní, oblečená v dlouhých, starodávně šitých šatech, vlasy vyčesané kolem hlavy do mohutné ruličky. Když nám bez jakéhokoliv pousmání hlubokým hlasem oznámila, že nás bude učit, srdce se mi rozbušilo úzkostí a chytila jsem se maminky s tím, že v té škole nebudu. Ani v dalších dnech se moje tísnivé pocity nezměnily. Do školy mě denně vodili rodiče, nebo sestra. I když jsem s učením nikdy žádné problémy neměla, byla jsem nešťastná a někdy jsem dokonce zašvindlovala, že je mi špatně, jen abych tam nemusela. Tu trýzeň jsem prožívala až do konce 1. pololetí ve 4. třídě. Naše paní učitelka odešla do důchodu a k nám nastoupila nová paní učitelka – Marie Stiborová.

Změna u mne způsobila přímo zázračnou proměnu. Jak čas běžel, do školy jsem se těšila stále víc a víc. Nejrady bych tam byla i v neděli. I v 5. třídě, kdy nás učil pan učitel Junger, se mi moc líbilo a trvalo to i dále, kdy se nám střídali vyučující, podle předmětů. Po krušně prožitých začátcích pro mě byla škola konečně takovou, na jakou jsem se těšila. O tom, jak to tehdy ve škole bylo, ještě malá informace. Třídy byly vytápěny samostatně, vysokými násypnými kamny. U kamen byl uhlák, pro zásobu paliva, lopatka na uhlí a pohrabáč na rozhrabávání popela. O

vše se staral školník. Než v celé budově zajistil vyčištění kamen a přípravu k topení na další den, to byla krutě těžká práce.

Hry

Jak jsme si jako děti hrály? Naše holčičí hry bývaly většinou s míčem – školka, kráta, na jelena apod. Další hry – schovávaná, ořukávaná, na kokeše, škatule, hejbejte se, skákání přes švihadlo, skákání panáka atd.

Ještě to byly hry na prodávanou, na vaření a hra s panenkami. Měly jsme malé kaučukové panenky, kterým jsme vyráběly šatičky z odstřížků látek, které jsme získaly od švadleny z naší ulice. Panence jsme také udělaly z krabice od bot kočárek se záclonkami, ušily do něj peřinky, no zkrátka, byla to nádhera. Jednou, když nám maminka přinesla z obchodu, kde kupovala mýdlo Helada, aršík k vystřihování, kde byla panenka Heladěnka, na ni šatičky a k jejich uložení malovaná truhlice, to byl pro nás přímo poklad. Byly to skromné věci, ale uměly jsme si jich vážit.

Po podzimní sklizni jsme si s kamarádkami nejrady hrály pod naším domem na louce, kde jsme měly výborné podmínky pro míčové hry, na honěnou i na schovávanou. Na poli jsme si někdy pekly v ohničku brambory.

Procházky a poutě

Vzpomínám často i na to, jak jsme v neděli chodily odpoledne s rodiči na vycházku do Houštky. U můstku před Houštkou obvykle hrál pan Polenský na harmoniku, o kousek dál paní Hánková na flašinet. Tatínek si zašel na fotbal a my s maminkou šly do parku. To ještě byly v provozu lázně, hrála zde hudba a na hlavní cestě se korzovalo. Dopoledne v neděli bývala promenáda i ve městě na

náměstí, od brány k nynější drogerii a zpět. Jindy nás rodiče vzali na vycházku do Hluchova a dál podle Labe ke Královickému přívozu, nebo až k soutoku Labe s Jizerou. Cestou jsme se se sestrou nikdy nezapomněly zastavit u studny vedle průplavu. V té byla krásná postavička vodníka, který vždy, když plavební komorou proploovala nějaká loď, šplhal po leknínovém stvolu nahoru k síti, která studnu zakrývala. Na to jsme se nikdy nedovedly dost vynadávat.

Přes léto, až do září, prožívala Boleslav neděle a svátky ve znamení poutí. Poutníci ze vzdálenějších míst přijížděli většinou již v sobotu odpoledne a potom na různých místech nocovali, většinou na půdách na seně. Ostatní přijížděli v neděli v ranních hodinách. Dopravovali se různě – vlakem, autobusem, nebo nákladními auty, někteří přicházeli dokonce pešky, nebo přijeli na žebřinových vozech tažených koňmi. Na kraji města se seřadil průvod, v čele s křížem, případně i s praporem, a hudbou. Poutníci zpívali náboženské písně, slova jim předříkával předříkávač. Samozřejmě nechyběly ani družičky. Ty větší nesly nosítka s Jezulátkem, kterému nejdříve oblékly slavnostní pláštík a průvod se vydal na cestu do kostelů, za hlaholu zvonů, které tak poutníky vítaly. Kostely, kde probíhaly církevní obřady, byly vždy zaplněny do posledního místečka. Náměstí a prostranství u kostelů byla obklopena stánky s občerstvením, ovocem, drobným textilem a hlavně upomínkovým poutavým zbožím. Odjezd poutníků v neděli odpoledne opět provázal hlahol zvonů.

Obyčejný život

Moje vzpomínky se vracejí k sousedskému soužití. Jak nastaly na

Vzpomínky pamětníků

jaře pěkné dny, bývalo zvykem, že se rodiče se sousedy večer scházeli před některým z domků, posedali na přinesené židle nebo stoličky, u Krbců posloužily k odpočinku schůdky před krámkem, a společně si vyprávěli. Tyto schůzky probíhaly až do podzimu. My děti jsme se věnovaly svým hrám. Tehdy byl provoz aut vzácný, kolem vládl klid, který byl rušen jen štekotem psů, nebo se z některého okolního hospodářství či z protějších kasáren od dragounů ozývala zvířata. Jak dragouni odtroubili večerku, to byl pro debatující dospělé a nás děti pokyn k rozchodu. Jinak ještě vojáci sídlili v budovách Na Dolíku, nyní tam jsou různé provozovny a také v Komenského ulici, kde má škola některé třídy I. stupně. Pobyt dragounů v prostorách, kde je nyní NORMA, finanční úřad, pošta a další podnikání, je spjat i s dalšími vzpomínkami. Večer to byla večerka, ráno budíček. Po něm se odtud začal ohlašovat život. Vzhledem k tomu, že stáje koní byly při Mělnické ulici, bylo dobře slyšet, co se tam děje. Když po obsloužení koní a zajištění všech úkolů shon utichl, vyjížděli vojáci na cvičiště k lesu. Občas se stalo, že v průběhu dne proběhl ulicí splašený kůň, který utekl ze cvičiště a vracel se do kasáren. Před vojenským budíčkem však ožívala Boleslav již za šera. To se rozjížděly za prací do polí a luk sedláci a ranní ticho rušilo drkotání kol vozů a klapot koňských kopyt.

Kromě vzpomínek na vojenskou večerku se mi vrací i jiný zážitek. Po nějakou dobu chodíval večer do kostela sv. Václava p. Novák, trumpetista, a z věže do všech čtyř světových stran hrál píseň Svatý Václave a jiné melodie. I to dodávalo večerům kouzlo.

A nové vzpomínky. Louky a pole pod naším domem leží v záplavové oblasti a obzvlášť v době, než bylo Labe zregulováno, docházelo k zátopám mnohem častěji. Jednou se Labe rozlilo v pokročilém podzimu, přišel mráz a vzniklo rozsáhlé kluziště, po kterém se dalo jet na bruslích až k Proboštáku a k Labi. Jindy zase došlo k zátopě po velkých deštích v létě a my jsme se sestrou pluly po louce na neckách. Ty nám tatínek pro lepší stabilitu usadil do dřevěného rámu, k zajištění proti převrnutí. To byly nezapomenutelné zážitky.

A hlásí se mi další vzpomínka. V duchu se vidím, jak stojím jako malý žabec u výlohy hračkářského krámu paní Krumpolcové s nosem přitisknutým na skle výlohy a nemohu se vynadávat na tu nádheru. Hospodářský statek jako skutečný, v malém provedení. Domky, stáje s koníky, chlévy s kravkami, dvůr se slepicemi a kohoutem, husy, kachny, ovečky, pes u boudy, kočka, vůz se zapřaženými koňmi, studna, no nechybělo tam naprosto nic. Pro mne to byl přímo magnet. Pokud se věci ve výloze nevyměnily za jiné, nebyl den, abych tam nezašla. Ještě že to bylo od nás jen tři domy.

Ještě se musím také zmínit o hezkých chvílích, které jsem prožívala u sousedů - pana Housky, paní Proskovcové a pantáty Henyšě. K nim jsem ráda chodila i proto, že měli v maštali koně a ten mě moc přitahoval. Je jasné, že jsem jim mnohdy způsobovala starosti, abych se k němu nějak nešikovně nepřiblížila a on mě nezranil. Když mě občas, po svolení rodičů, s sebou vzali na pole, to byla radost. Po návratu mi paní Proskovcová obvykle dala "za pomoc" na poli sklenici napěněného kozího mléka. S pantátou Henyšem jsem zase někdy měla povoleno jít

k tůni na ryby a domů jsem si přinesla úlovek, běličky a okouny.

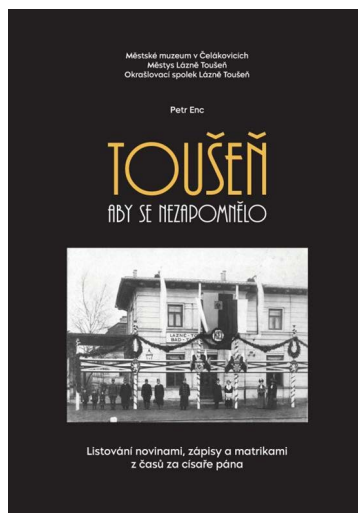
Právě kolem nás projel čistící vůz AVE a tu se mi přihlásila vzpomínka na dřívější dobu, kdy se o úklid ulic starali metaři. Většinou to byli muži v důchodovém věku, s pracovním náčiním – kárkou, proutěným koštětem, lopatou a na podzim s hráběmi na spadané listí. Vzhledem k tomu, že ulicí denně projelo dost povozů tažených koňmi nebo kravkami, bylo opravdu co uklízet. Pamatuji se však i na to, jak po silnici poskakovali a hodovali ptáci, tehdy to byli hlavně chocholouši, kteří však odtud časem vymizeli.

Při vzpomínkách na život v Boleslavi za dob mého mládí mě překvapilo zjištění, kolik zde bylo obchodů a různých dalších provozů. Většinou to byly činnosti, kde podnikatel pracoval sám, nebo s pomocí rodinných příslušníků. Těch firem, kde byli zaměstnání pomocníci a dělníci, bylo opravdu poskrovnu. Právě tak to bylo u zemědělců – hospodář a další členové rodin. Najatí pracovníci, kočí, čeledíni a děvečky, ti byli jen u větších hospodářství.

K ohlídání luk a polí pracovali pro sedláky polní hlídači. Ti měli co obcházet, neboť louky a pole obléhaly celou Boleslav. Ještě se musím zmínit o následující tehdejší zvyklosti. Občas se tu objevovali potulní pracovníci, dráteníci, s krosnami na zádech, kde měli potřebný materiál a náradí k letování hrnců a k obdrátování kameninových nádob. Na svou přítomnost upozorňovali voláním „Drátovat – letovat!“ Dále to ještě byli brusiči, s brusem na kárce a ti se ohlašovali zvoněním zvonce.

Hedvika Dvořáková pro literární soutěž Polabská vrba, 2013

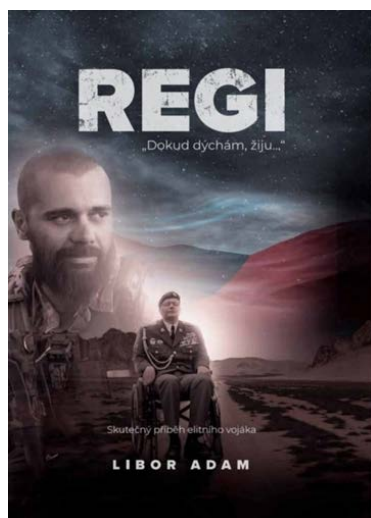

Petr Enc: Toušeň, aby se nezapomnělo – listování novinami, zápisy a matrikami z časů za císaře pána. Čelákovice, Městské muzeum 2024. 176 s. 978-80-87187-20-3

Mám Lázně Toušeň velice rád, lidé v obci mi přirostli k srdci, i řeka Labe a Jizera, uličky i nádraží, vhodné pro historický film. Co se tu odehrálo, co zapomnělo, co ztratilo

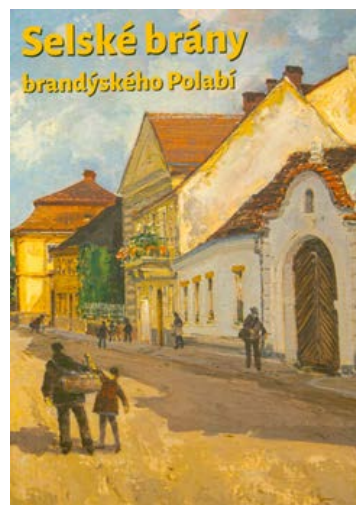
z lidských myslí? Mnoho! Kniha je o lidech a pro lidi. Je kouskem zapomenuté historie, zavátým momentem v čase. Když se s knihou vydáte do ulic, uvidíte je jako já. Domky budou mít doškové střechy, lidé u plotů zahrad si budou povídat, převozník přes řeku převezme hlouček dětí, co se chystá na koupání v Jizeře, rybář ztracený v rákosí bude mít spadeno na rybu, v dáli zašteká pes. Lze se toulat historií, to mi nikdo nevymluví. Jen musíte chtít zavřít oči a přenést se v čase. Čím jsem starší, tím víc se toulám. Prchám z přetechnizovaného světa, rušnosti ulic a množství lidí, kteří mne obklopují. Prchám do ticha knih a vyprávění. Myslím si, že vyprávění současným lidem chybí. Proto píšu knihy, aby si lidé vyprávěli. Je stále o čem. Ano, píšu i články. V Brandýse jich mají mnoho, a s temnou historií města jen tak neskončím. Vždyť stále nacházím nové a neznámé skutečnosti tohoto kousku země, ve kterém žiji. To by bylo na mohutnou knihu, kdybych měl vše tajemné opět ukázat. O sobě nechci psát. Bylo toho už napsáno mnoho, ale chci někomu poděkovat. Za tuto publikaci o Toušeni panu Janu Králíkoví a paní Haně Němečkové. Oni vědí, za co. (Petr Enc)

ADAM, Libor. Regi : „dokud dýchám, žiju...“ : skutečný příběh elitního vojáka. [Praha]: Národní institut pro obranu a bezpečnost, z.ú., [2023] ©2023. 112 stran. ISBN 978-80-908926-0-6.

Jsem obyčejný člověk jako vy. Jsem ale také voják. Voják z Afghánistánu. Zažil jsem toho ve válce hodně a řeknu vám vše tak, jak to je. Po prav-

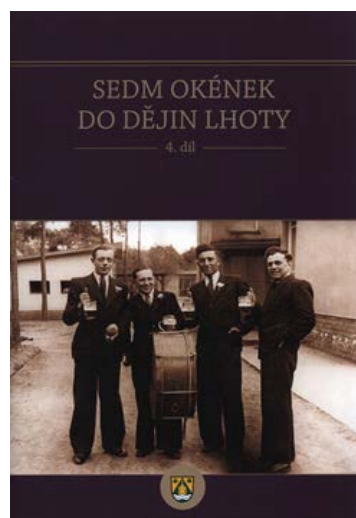
dě. Autor bestselleru Do temnoty, Pavel Stehlík, sestavil obraz „neobyčejně obyčejných“ životů vojenských profiků na zahraničních misích se všemi radostmi, strastmi i niterními pocity.

Selské brány brandýského Polabí. [Brandýs nad Labem - Stará Boleslav]: Oblastní muzeum Praha-východ, 2023. 161 stran. ISBN 978-80-88490-04-3

Prostřednictvím úvodního pojednání a následného katalogu představujeme téměř 200 klenutých zděných „selských“ bran brandýského Polabí, z nichž naprostá většina se do dnešní doby nedo-

chovala. Tyto brány zde vznikaly především v období cca 1780–1880, alespoň to naznačují doložené letopočty u přibližně 30 z nich. Zkoumali jsme přes 30 lokalit. U plných 27 z nich jsme byli úspěšní. V úvodní pasáži je zmíněna i vrstva předbělohorských klenutých zděných bran.

HŮRKA, Martin; KRATOCHVÍLOVÁ, Ivana a JIRAS, Petr. Sedm okének do dějin Lhoty. [Lhota]: obec Lhota, ve spolupráci s Oblastním muzeem Praha východ, [2020]-ISBN 978-80-88490-00-5.4

4× sedm textů - okének do dějin polabské obce Lhota (dříve. díl obsahuje: známa též jako Lhota nad Labem) ležící nedaleko Staré Boleslavi.

Věra Krajíčková

Videa na Youtube

E. Petiška: Kam se schoval nůž - pohádka

E. Petiška: Stříbrné dobrodružství

Neuvěřitelný život Bedřicha Smetany (Životy slavných)

